

Dagordning för förbundsårsamlingen – förslag

Tid: Onsdagen den 21 oktober 2026 kl 8:30 – 15:00

Plats: Konstfack, lokal: Stora hörsalen

	Ärende / Föredragande	Åtgärd	Bilagor
1.	Mötets öppnande	Ordförande hälsar välkommen	--
2.	Programmet för förbundsårsamlingen samt anmälan av övriga frågor	Information	--
3.	Formalia a. Upprop (nya ordinarie ledamöter hälsas välkomna) b. Beloppsgränser och röstetal (information) c. Adjungeringar d. Justeringsperson e. Godkännande av dagordningen f. Protokoll från förbundsårsamling 2026-03-18	Information och beslut	Förslag till justeringsperson: Elisabeth Nordwall Protokoll från förbundsårsamling den 18 mars på Högskolan i Jönköping
4.	Förbundsärenden - Medlemsavgifter 2027 - Verksamhetsplan för 2027 - Beloppsgränser 2027-2028 - Fyllnadsval revisor	Information och beslut	Verksamhetsplan för SUHF 2027, förslag
5.	Val av styrelse 2027-2028 <i>Ylva Fältholm, valberedningen</i>	Beslut	
6.	Rekommendation om AI <i>Karin Axelsson, LiU</i> <i>Per-Henrik Holgersson, KMH</i>	Beslut	- Förslag till nationell rekommendation för lärosätenas användning av generativ AI, REK 2026:7 - Det tidigare förslaget, daterat 2026-03-02 - Beskrivning av ändringarna
	PAUS ca kl. 10:00 – 10:30		
7.	Kodex för universitet och högskolor	Beslut	- Förslag till kodex - Promemoria
8.	SFS har ordet <i>Hampus Haugland, ordförande SFS</i> <i>Victor Holmström, vice ordförande SFS</i>	Information	
9.	UniDig <i>Jan-Ingvar Jönsson</i>	Information	

10.	Bibsamkonsortiet <i>Hans Adolfsson, ordf. i Bibsamkonsortiet</i>	Information	
	LUNCH ca kl. 12:00 – 13:00		
11.	Samarbete inom hälso-och sjukvårdsutbildningar <i>Roger Klinth, MCHS</i> <i>Annika Östman Wernerson, KI</i> <i>Mia von Euler, SSH</i>	Information	
12.	Samarbete inom lärarutbildningsområdet <i>Åke Ingerman, ÖrU</i>	Diskussion	Promemoria
13.	Steningevik 19-20 januari 2027	Diskussion	
14.	Almedalen 2027	Beslut	
15.	Information från presidiet a) Presidiedagar b) Analysverksamhetens inriktning 2026 – 2029 c) NUS/NUD (Nordic University Days i Bryssel) d) EUA e) IAU f) "Spökafton" (rundabordssamtal med politiker) g) Examenstillstånd för folkhögskolor h) Statliga utredningar	Information	Protokoll från styrelsemöten finns på förbundets hemsida: https://suhf.se/om-suhf/styrelsen/ 15 b. Bilaga styrelsebeslut 15 c. Bilaga program
16.	Rapporter från expertgrupper/ arbetsgrupper - Expertgruppen för fastighetsfrågor <i>Martin Melkersson, SLU</i> - Expertgruppen för säkerhetsfrågor <i>Peter Liljenstolpe, MDU</i>	Information	--
17.	Inbjudan till förbundsförsamling på Högskolan i Skövde den 17 mars 2027 <i>Muriel Beser Hugosson, HiS</i>	Information	--
18.	Övriga frågor	Diskussion	--
19.	Mötet avslutas	Ordförande avslutar mötet	--

Om inte annat anges är ordförande eller generalsekreterare föredragande.

Protokoll fört vid förbunds församlingens sammanträde på Högskolan i Jönköping den 18 mars 2026

Närvarolista, bilaga 1

1. Mötets öppnande

Ordförande Hans Adolfsson hälsade alla välkomna till förbunds församlingen.

2. Programmet för förbunds församlingen

Hans Adolfsson meddelade att programmet för dagen kommer att följa den utskickade dagordningen.

Följande övriga frågor anmäldes:

- a) Omplaceringsutredningars förhållande till uppdrag i tjänst (Ylva Fältholm)
- b) Campus totalförsvaret (Robert Egnell)
- c) Bibsams handlingsplan (Annika Östman Wernerson).

3. Formalia

Generalsekreterare Marita Hilliges förrättade upprop. Följande nya ordinarie ledamöter hälsades särskilt välkomna:

- Therése Iveby Gardell, Försvarshögskolan (nytt lärosäte)
- Cecilia Svahn, Enskilda Högskolan Stockholm
- Nils Svensson, Högskolan i Skövde.

Generalsekreteraren informerade om beloppsgränserna för röstetal och antal röster per lärosäte.

Förbunds församlingen beslutade om följande adjungeringar:

- Hela mötet: Marita Hilliges, Linda Gerén och Christopher Sönerbrandt, SUHF:s kansli; Rasmus Lindstedt, SFS
- Punkt 7: Ulla Eriksson-Zetterquist, Göteborgs universitet
- Punkt 9: Andrea Petö, Central European University
- Punkt 10: Karin Axelsson, Linköpings universitet
- Punkt 15: Hanna Stjärne och Thomas Perlmann från Nobelstiftelsen.

Förbunds församlingen utsåg Eva Gipperth, högskoledirektör vid Högskolan i Jönköping, att jämte ordförande justera dagens protokoll.

Förbunds församlingen godkände förslaget till dagordning.

Protokollet från förbunds församlingens sammanträde den 21 oktober 2025 är justerat och utsänt med handlingarna. Protokollet lades till handlingarna.

4. Förbundsärenden

Marita Hilliges presenterade verksamhetsberättelsen för SUHF samt den ekonomiska rapporteringen för 2025. Louise Pålsson, som tillsammans med Mats Tinnsten är förbundets verksamhetsrevisorer, föredrog revisionsberättelsen. Förbunds församlingen informerades om att granskning av förbundets bokföring har genomförts av Stockholms universitets internrevision och att en granskningsberättelse har lämnats till förbunds församlingen.

Förbunds församlingen beslutade att lägga verksamhetsberättelsen för SUHF för 2025 till handlingarna samt att fastställa den ekonomiska rapporteringen för 2025. Förbunds församlingen beslutade att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2025.

5. Val

Peter Aronsson, valberedningens ordförande, presenterade förslag till fyllnadsval till styrelsen.

Hans Adolfsson presenterade styrelsens förslag till valberedning samt verksamhetsrevisorer.

Förbunds församlingen beslutade att utse Hans Wiklund, universitetsdirektör vid Umeå universitet, som ledamot i SUHF:s styrelse för resterande mandatperiod fram till den 31 december 2026.

Förbunds församlingen beslutade att SUHF:s valberedning för perioden från förbunds församlingen våren 2026 fram till och med förbunds församlingen våren 2028, ska vara:

- Peter Aronsson, rektor Linnéuniversitetet, ordförande under 2026
- Ylva Fältholm, rektor Södertörns högskola, ordförande från och med 2027
- Per-Henrik Holgersson, rektor Kungl. Musikhögskolan
- Susanne Kristensson, förvaltningschef Lunds universitet
- Håkan Pihl, rektor Högskolan Kristianstad.

Förbunds församlingen beslutade att SUHF:s valberedning för perioden från förbunds församlingen våren 2026 fram till och med förbunds församlingen våren 2028, ska vara:

- Jörgen Elbe, rektor Högskolan Dalarna
- Caroline Sjöberg, universitetsdirektör Uppsala universitet.

Ordförande tackade Anna Valtonen som avgår från valberedningen samt Louise Pålsson och Mats Tinnsten som avgår som revisorer.

6. Förbundets ekonomi

Marita Hilliges föredrog kansliets ekonomiska situation samt de åtgärder som styrelsen har vidtagit. Den genomgång som har genomförts visar att de årliga intäkterna behöver öka med i storleksordning två miljoner kronor för att nuvarande verksamhet ska kunna fortsätta utan årliga underskott. Med denna höjning av intäkterna beräknas förbundets kapital kunna nå målvärdet, dvs. 50 % av kansliets omslutning, om knappt sju år.

Förbunds församlingen beslutade

- att höja medlemsavgiften i SUHF från och med 2027 med 2 miljoner kronor årligen fördelat i förhållande till lärosätenas omsättning
- att behålla den nuvarande indexbaserade finansieringsmodellen samt följa utvecklingen och vid behov överväga en utvecklad modell som inkluderar konsumentprisindex.

7. Kollegialitet

Ulla Eriksson-Zetterquist, professor vid Göteborgs universitet, har anlitats av SUHF för att författa ett diskussionsunderlag om kollegialitet. Under förbunds församlingens möte ledde

Ulla en workshop för att bearbeta vår förståelse av kollegialitet. Synpunkter och inspel som framkom i diskussionen kommer att diskuteras vidare på möten med expertgruppen för analys och i SUHF:s styrelse.

Ordförande tackade Ulla Eriksson-Zetterquist.

8. SFS har ordet

Rasmus Lindstedt, ordförande för SFS, presenterade och argumenterade för vikten av att diskussionen om akademisk frihet inkluderar studenternas akademiska frihet.

Förbunds församlingen tog del av presentationen och diskuterade frågan.

Ordförande tackade Rasmus Lindstedt.

9. In defense of democracy and academic freedom – Lessons from Hungary and the USA

Andrea Pető är professor vid Central European University i Wien. Lärosätet var tidigare lokaliserat till Budapest men tvingas flytta verksamheten i samband med stora förändringar av förutsättningarna för högre utbildning i Ungern. Baserat på vad som hände i Ungern delade Andrea Pető sina erfarenheter av hur staten genomtänkt kan attackera lärosäten.

Förbunds församlingen tog del av presentationen och diskuterade med Andrea Pető.

Ordförande tackade Andrea Pető.

10. Rekommendation om AI, förslag

SUHF:s arbetsgrupp för AI har i uppdrag att överväga nationella rekommendationer för lärosätenas användning av AI. Arbetsgruppen föreslår gemensamma nationella rekommendationer, och då framför allt generativ AI. Vid förbunds församlingens möte presenterade Karin Axelsson och Per-Henrik Holgersson det förslag till rekommendationer som tagits fram.

Förbunds församlingen tog del av presentationen samt lämnade kommentarer. Arbetsgruppen för AI tar gärna emot skriftliga kommentarer från lärosätena senast den 29 april (senare förlängt till den 20 maj; sekreterarens kommentar).

Ordförande tackade Karin Axelsson och Per-Henrik Holgersson.

11. Nobel Center

Hanna Stjärne, vd Nobelstiftelsen, och Thomas Perlmann, sekreterare i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin, presenterade den framtida verksamheten vid Nobel Center.

Förbunds församlingen tog del av presentationen samt diskuterade med Hanna Stjärne och Thomas Perlmann. En synpunkt som framfördes var önskan om att verksamheten vid museet kommer hela landet till del, dvs. inte blir alltför Stockholmscentrerad.

Ordförande tackade Hanna Stjärne och Thomas Perlmann.

12. Kodex

Christopher Sönnnerbrandt presenterade en sammanfattning av diskussionerna under de fyra workshops som har genomförts om det tidigare förslaget till kodex. Därefter presenterades det nya förslaget till kodex och processen framåt.

Förbunds församlingen tog del av presentationen samt lämnade inspel till det fortsatta arbetet.

13. Samarbeten om lärarutbildning

Åke Ingerman, Örebro universitet, presenterade utredningen för att främja samarbete inom lärarutbildningsområdet. Arbetet genomförs i flera delprojekt:

1. Framtagande av underlag i syfte att underlätta samordning av ämneslärarutbildningars struktur och inriktningar samt främja likvärdiga och tydliga villkor för samarbete (planeras vara klart i slutet av 2026).
2. Koordinering av regional dialog och fortsatt utveckling av regionalt samarbete och samordning (planeras vara klart till halvårsskiftet 2027).
3. Initiering av nationella plattformar och processer som kan stödja utvecklingen.

Förbunds församlingen tog del av informationen och lämnade inspel till arbetet.

Ordförande tackade Åke Ingerman.

14. Almedalen 2026

Marita Hilliges presenterade SUHF:s arrangemang under Almedalsveckan 2026. SUHF kommer under onsdagseftermiddagen att ha seminarier i Uppsala universitets lokaler. Den övergripande rubriken kommer att vara: "Vad ska vi med universitet och högskolor till?".

SUHF och SFS kommer som vanligt att ha ett gemensamt arrangemang under Almedalsveckan. I år blir det ett nytt upplägg med mingel och en politikerdiskussion i form av en frågesport som följs av samtal. Det kommer att äga rum i Göteborgs universitets trädgård på torsdags-eftermiddagen.

SUHF:s rektorsmiddag äger rum på onsdagskvällen.

Förbunds församlingen tog del av informationen.

15. Information från presidiet

Hans Adolfsson och Marita Hilliges lämnade information från presidiet om

- *Värdet av akademisk utbildning*
En nyhet i 2026 års verksamhetsplan är att förbundet ska arbeta med samhällets förståelse av det unika värdet av högre utbildning. Samtal förs med SACO och TCO.
- *Ansvarsfull internationalisering*
Vägländande nationella riktlinjer har idag publicerats idag på regeringens hemsida.
- *Presidiedagar*
Presidiet har under våren bland annat träffat SFS, utredningarna för akademisk frihet och Kerstin Jacobssons utredning om lärosätenas organisationsform, KVA, KB och CSN. Vid kommande möte ska man träffa Campus totalförsvaret, Socialstyrelsen, Akademiska hus med flera.
- *NUS och Nordic University Days (NUD)*
Marita Hilliges påminde om att de nordiska rektorernas resa till Bryssel för möte med parlamentariker med flera äger rum den 28-29 september. Inbjudan skickas ut från den danska rektorskonferensen.
- *EUA*
EUA är på väg att ta steget mot en heltidsanställd president, placerad i Bryssel. General Assembly i år äger rum i Istanbul.
- *EU*
SUHF lämnade in synpunkter på samråd kring ERA act. Ett positionspapper kring Erasmus+ planeras.

- *Myndighetsdialog*

Lärosätena är kallade till gemensam myndighetsdialog. En viktig fråga kommer att handla om lärosätessamarbeten.

Förbunds församlingen tog del av informationen.

16. Förbunds församlingar 2027

Förbunds församlingen beslutade att vårens förbunds församling 2027 äger rum den 17 mars på Högskolan i Skövde samt att årskonferens och höstens möte 2027 äger rum den 19-20 oktober på Sophiahemmet högskola.

17. Inbjudan till årskonferens (20/10) och förbunds församling (21/10) på Konstfack den 20-21 oktober 2026

Anna Valtonen, rektor vid Konstfack, hälsade alla varmt välkomna till höstens årskonferens och förbunds församling den 20-21 oktober på Konstfack. En efterlysning gjordes av studenter som kan bidra, tips kan skickas till Anna Valtonen.

18. Övriga frågor

Följande övriga frågor behandlades:

a) Omplaceringsutredningars förhållande till uppdrag i tjänst

Ylva Fältholm lyfte frågan om ett uppdrag som prorektor ska omfattas av arbetsgivarens ansvar att omplacera.

b) Campus totalförsvar

Robert Egnell informerade om arbetat med att skapa en mer permanent inflytandestruktur för Campus totalförsvar.

c) Bibsams handlingsplan

Annika Östman Wernerson tog upp Bibsamkonsortiets handlingsplan och den oro som finns för fortsatt åtkomst till de mest inflytelserika tidskrifterna. Möjligheten lyftes att i det fortsatta arbetet för öppen tillgång, göra gemensam sak med andra länder.

Information om Bibsams handlingsplan och hur öppen tillgång genom Bibsamavtalen fungerar, finns att läsa på <https://www.kb.se/for-bibliotekssektorn/oppen-vetenskap/bibsamkonsortiet.html>.

19. Mötet avslutas

Ordförande Hans Adolfsson riktade ett speciellt tack till de ledamöter av förbunds församlingen som har, eller inom kort, kommer att avgå som rektorer eller förvaltningschefer. Ordföranden tackade därefter samtliga deltagare och avslutade mötet.

Vid protokollet

Linda Gerén

Justerat av

Hans Adolfsson

Eva Gipperth

Bilaga 1

Närvarande vid förbunds församlingens sammanträde den 18 mars 2026. Mötet ägde rum på Högskolan i Jönköping.

(Partiell närvaro specificeras ej. Digital närvaro noteras ej.)

Ordförande

Hans Adolfsson, Umeå universitet

Rektorer och förvaltningschefer eller motsvarande

Henric Johnson	Blekinge Tekniska Högskola	Rector
Maria Elmquist	Chalmers tekniska högskola	Prorektor
Malin Blomqvist	Chalmers tekniska högskola	Bitr. universitetsdirektör
Niklas Holmefur	Enskilda Högskolan Stockholm	Rector
Cecilia Svahn	Enskilda Högskolan Stockholm	Chef Verksamhetsstöd
Robert Engell	Försvarshögskolan	Rector
Therése Iveby Gardell	Försvarshögskolan	Högskoledirektör
Per Nilsson	Gymnastik- och idrottshögskolan	Rector
Björn Sandahl	Gymnastik- och idrottshögskolan	Förvaltningschef
Malin Broberg	Göteborgs universitet	Rector
Sofie Roy	Handelshögskolan i Stockholm	Högskoledirektör
Jörgen Elbe	Högskolan Dalarna	Rector
Katarina Hedlund Johansson	Högskolan Dalarna	Högskoledirektör
Anna Cregård	Högskolan i Borås	Prorektor
Lars Bengtsson	Högskolan i Gävle	Prorektor
Micael Melander	Högskolan i Gävle	Högskoledirektör
Catarina Coquand	Högskolan i Halmstad	Högskoledirektör
Muriel Beser Hugosson	Högskolan i Skövde	Rector
Nils Svensson	Högskolan i Skövde	Högskoledirektör
Håkan Pihl	Högskolan Kristianstad	Rector
Åsa Vännman	Högskolan Kristianstad	Högskoledirektör
Mats Jägstam	Högskolan Väst	Rector
Fredrik Orwén	Högskolan Väst	Högskoledirektör
Måns Svensson	Högskolan i Jönköping	Rector
Eva Gipperth	Högskolan i Jönköping	Högskoledirektör
Jerker Moodysson	Karlstads universitet	Rector
Ann-Christine Larsson Ljung	Karlstads universitet	Universitetsdirektör
Annika Östman Wernerson	Karolinska Institutet	Rector
Veronika Sundström	Karolinska Institutet	Universitetsdirektör
Anna Valtonen	Konstfack	Rector
Elisabet Nordwall	Konstfack	Förvaltningschef
Sanne Kofod Olsen	Kungl. Konsthögskolan	Rector
Malin Hell	Kungl. Konsthögskolan	Förvaltningschef
Per-Henrik Holgersson	Kungl. Musikhögskolan	Rector
Kersti Hedqvist	Kungl. Musikhögskolan	Högskoledirektör
Anders Söderholm	Kungl. Tekniska högskolan	Rector
Kerstin Jacobsson	Kungl. Tekniska högskolan	Universitetsdirektör
Jan-Ingvar Jönsson	Linköpings universitet	Rector

Agneta Frode Blomberg	Linköpings universitet	Tf universitetsdirektör
Peter Aronsson	Linnéuniversitetet	Rektor
Charlotte Kipowski	Linnéuniversitetet	Tf universitetsdirektör
Birgitta Bergvall-Kåreborn	Luleå tekniska universitet	Rektor
Maria Lundgren	Luleå tekniska universitet	Universitetsdirektör
Lena Eskilsson	Lunds universitet	Prorektor
Andreas Jacobsson	Malmö universitet	Prorektor
Susanne Wallmark	Malmö universitet	Universitetsdirektör
Roger Klinth	Marie Cederschiöld högskola	Rektor
Karin Jakobsson	Marie Cederschiöld högskola	Högskoledirektör
Louise Beskow	Mittuniversitetet	Universitetsdirektör
Cecilia Bjursell	Mälardalens universitet	Prorektor
Birgitta Bisholt	Röda Korsets Högskola	Prefekt
Mia von Euler	Sophiahemmet Högskola	Rektor
Mårten Jansson	Sophiahemmet Högskola	Högskoledirektör
Ellen Roed	Stockholms konstnärliga högskola	Rektor
Jonatan Palmquist	Stockholms konstnärliga högskola	Högskoledirektör
Hans Adolfsson	Stockholms universitet	Rektor
Åsa Borin	Stockholms universitet	Universitetsdirektör
Maria Knutson Wedel	Sveriges Lantbruksuniversitet	Rektor
Martin Melkersson	Sveriges Lantbruksuniversitet	Universitetsdirektör
Ylva Fältholm	Södertörns högskola	Rektor
Hans Andersson	Södertörns högskola	Förvaltningschef
Hans Wiklund	Umeå Universitet	Universitetsdirektör
Anders Hagfeldt	Uppsala universitet	Rektor
Caroline Sjöberg	Uppsala universitet	Universitetsdirektör
Åke Ingerman	Örebro universitet	Rektor
Louise Pålsson	Örebro universitet	Universitetsdirektör

Adjungerade

Ulla Eriksson-Zetterquist	Göteborgs universitet	§ 7
Andrea Petö	Central European University	§ 9
Karin Axelsson	Linköpings universitet	§ 10
Hanna Stjärne	Nobelstiftelsen	§ 15
Thomas Perlmann	Nobelstiftelsen	§ 15
Rasmus Lindstedt	Sveriges förenade studentkårer	Hela mötet
Marita Hilliges	SUHF	Hela mötet
Linda Gerén	SUHF	Hela mötet
Christopher Sönerbrandt	SUHF	Hela mötet

Förbundsärenden

Förbunds församlingen ska på höstmötet fastställa medlemsavgift, verksamhetsplan och beloppsgränser (vartannat år).

Dokument

- Verksamhetsplan för SUHF 2027, förslag

Förslag

Förbunds församlingen beslutar

- *att SUHF tar ut medlemsavgifter för 2027 om 10,3 miljoner kronor * indexuppräkn-
ning + 2 miljoner kronor. Utöver detta tillkommer 3 miljoner kronor för
analysverksamheten.*
- *att inga arvoden eller resekostnader utgår från SUHF:s budget för ledamöter i
arbetsgrupper, utan att dessa täcks av vederbörandes huvudman. Eventuella
undantag för personer utan organisationstillhörighet beslutas av presidiet.*
- *att OH-kostnader inte ska faktureras i de fall SUHF ersätter lärosäte för
medarbetares tid i tjänsten vid större uppdrag,*
- *verksamhetsplanen för 2027 enligt förslag,*
- *att utse Louise Pålsson, universitetsdirektör vid Örebro universitet, till
verksamhetsrevisor (ersättare) fram till förbunds församlingen i mars 2027,*
- *att fastställa uppräknings av beloppsgränserna för röstetal för perioden 2027 –
2028, enligt förslag.*

Medlemsavgifter 2027

Förbunds församlingen ska på höstmötet fastställa medlemsavgift för kommande verksamhetsår. Enligt SUHF:s stadgar erlägger samtliga medlemmar en medlemsavgift, som ska vara proportionell mot respektive medlems intäkter.

Medlemsavgiften består av en del som indexuppräknas, enligt beslut av förbunds församlingen i oktober 2021. Uppräknings beräknas enligt en modell som följer den årliga förändringen av lärosätenas totala omsättning. För 2026 uppgick denna del till 10,3 miljoner kr. Från och med 2027 utökas medlemsavgiften med ytterligare 2 miljoner kronor, enligt beslut vid förbunds församlingen i mars 2026.

Mot bakgrund av dessa beslut föreslås att SUHF för år 2027 tar ut medlemsavgifter om 10,3 miljoner kronor * indexuppräknings + 2 miljoner kronor.

Sedan 2023 har förbundets haft en särskild budget för sin analysverksamhet om tre miljoner kronor per år. Vid förbunds församlingen i oktober 2025 beslutades om en fortsättning för perioden 2026 – 2029, även nu med en årlig budget om 3 miljoner kronor.

Verksamhetsplan för SUHF 2027

Förbundets verksamhetsplan bygger på SUHF:s manifest, *Framtiden börjar nu*, och består av fyra delar: framtidens utmaningar, kompetens, dialog och profil. Dessutom ingår en övergripande budget för förbundet. Verksamhetsplanen behandlar inte i detalj alla insatser och aktiviteter som ska genomföras under det kommande året då det även måste finnas beredskap att hantera och bevaka olika initiativ, förslag och beslut från statsmakterna och olika organisationer.

SUHF:s expert- och arbetsgrupper inrättas och avvecklas efter behov. Nedan redovisas de grupper som inrättas eller avvecklas mellan verksamhetsåren 2026 och 2027. Ytterligare förändringar kan komma att ske under verksamhetsåret.

Ny grupp:

1. Expertgruppen för meritbedömningar

Följande grupper läggs ned eller är vilande:

1. Arbetsgruppen för cybersäkerhetsreglering (NIS2) Expertgruppen för säkerhetsfrågor
2. Arbetsgruppen för litiumjonbatterier Expertgruppen för säkerhetsfrågor
3. Arbetsgruppen för meritbedömningar
4. Arbetsgruppen för rekommendation gällande kursen Vidareutveckling och analys av kvalitet i undervisning (VAK)
5. Arbetsgruppen för ökat samarbete kring specialistsjuksköteutbildning
6. EUI-utskottet (undergrupp till Expertgruppen för internationaliseringsfrågor)
7. Förhandlingsgruppen för avtal mellan SUHF och Bonus Copyright Access (vilande)
8. Samverkansgruppen mellan SUHF och Myndigheten för yrkeshögskolan (vilande)
9. Samverkansgruppen mellan SUHF och Universitets- och högskolerådet (vilande)

Grupper att övervägas

1. Arbetsgruppen för AI
2. Arbetsgruppen för AI och lärosätesbibliotek
3. Förhandlingsgruppen för UHR-överenskommelser (aktiveras)
4. Samordningsgruppen för öppen vetenskap

Fyllnadsval verksamhetsrevisor

Förbundet har två verksamhetsrevisorerna som utsågs vid mötet i mars 2026, Jörgen Elbe, rektor vid Högskolan Dalarna, och Caroline Sjöberg, universitetsdirektör vid Uppsala universitet. Caroline Sjöberg slutar sin anställning vid Uppsala universitet i början av 2027 och kan därför inte kvarstå som revisor. Styrelsen föreslår att Louise Pålsson, universitetsdirektör vid Örebro universitet går in som ersättare fram till förbundsförsamlingen i mars 2027.

Justering av beloppsgränser för röstetal 2027 – 2028

Enligt stadgarna (§ 6) förfogar varje medlem över en till fyra röster, där antalet avgörs av medlemmarnas intäkter med beloppsintervall som svarar mot de olika röstetalen. Beloppsintervallen fastställs av Förbundsförsamlingen för perioder om två år. Intäkterna till grund för beräkningen ska avse året närmast före det år under vilket Förbundsförsamlingen fattar beslut.

Det är nu aktuellt att fatta beslut om beloppsgränserna för 2027 och 2028. Grunden för beräkningen är medlemslärosätenas totala intäkter som de redovisas i Universitetskanslersämbetets årsrapporter. Principen som används för fastställandet är att räkna upp beloppsgränserna med samma procentsats som de totala intäkterna ändrats sedan senaste justering.

Förslaget till nya beloppsgränser för 2027 – 2028 baseras på skillnaden mellan medlemslärosätenas totala intäkter för 2023 och 2025. De totala intäkterna för medlemslärosätena har denna period ökat med 9,3 % (som jämförelse kan nämnas att två år tidigare justerades beloppsgränserna upp med 7,2 %).

Antal röster	Föreslagen gräns 2027-2028 (tkr)	Nuvarande gräns 2025-2026 (tkr)
1	0 – 579 000	0 – 530 000
2	579 001 – 1 845 000	530 001 – 1 688 000
3	1 845 001 – 5 566 000	1 688 001 – 5 092 000
4	5 566 001 –	5 092 001 –

Verksamhetsplan för SUHF 2027

Inledning

SUHF erbjuder, enligt förbundets stadgar, universitet och högskolor en gemensam arena för diskussioner och åtgärder. Det har till syfte att främja samråd och samverkan mellan universitet och högskolor och att agera i frågor av gemensamt intresse. Förbundet verkar för att universitet och högskolor ges goda ekonomiska och organisatoriska förutsättningar och därigenom kan bidra till att stärka demokratin och välfärdsutvecklingen i Sverige. Det arbetar i förhållande till statsmakter och andra organisationer i Sverige, liksom i förhållande till organisationer i Norden, Europa och världen i övrigt. SUHF arbetar genom framställningar, rekommendationer och uttalanden. Det initierar och genomför utredningar och liknande verksamheter.

Verksamhetsplanen behandlar inte i detalj alla insatser och aktiviteter som ska genomföras under det kommande året. Det ska även finnas beredskap att hantera och bevaka olika initiativ, förslag och beslut från statsmakterna och olika organisationer.

Arbetsformer

Förbunds församlingen är SUHF:s högsta beslutade organ. Förbunds församlingen utser styrelse och presidium. SFS inbjuds att adjungera en person från sitt presidium i styrelsen.

Till förbundets förfogande finns ett kansli om fem personer. Kansliet leds av en generalsekreterare. Till kansliet finns även ett antal personer anknutna på tidsbegränsade uppdrag på deltid.

SUHF bedriver en central del av arbetet inom olika typer av arbetsgrupper. Arbetsgrupperna består huvudsakligen av personer från medlemslärosätena. SFS inbjuds att utse representanter i relevanta arbetsgrupper. Resekostnader och arbetstid betalas av arbetsgivaren.

Arbetsgrupperna kan delas in i två olika kategorier: expertgrupper och arbetsgrupper. Under 2027 kommer följande grupper att vara verksamma:

1. *Expertgrupper* (grupper med fleråriga uppdrag) med undergrupper:
 - Expertgruppen för analys
 - o Utredningsgrupperingar
 - Expertgruppen för arbetsgivarfrågor
 - Expertgruppen för arkiv- och informationshantering
 - o Arbetsgruppen för bevarande av information ur nya Ladok
 - o Arbetsgruppen för bevarande av information ur lärplattformar

- Arbetsgruppen för metadata för forskningsinformation
- Arbetsgruppen för dokumentation av beslut i system
- Arbetsgruppen för lagring av forskningsdata i externa repositorer
- Expertgruppen för ekonomifrågor
 - Redovisningsrådet
- Expertgruppen för etikfrågor
 - Arbetsgruppen för disciplinärenden
 - Arbetsgruppen för etikfrågor inom konstnärlig forskning
- Expertgruppen för fastighetsfrågor
- Expertgruppen för högskolepedagogik
- Expertgruppen för internationaliseringsfrågor
 - Arbetsgruppen för EU-frågor inom forskning, utbildning och innovation
 - SUHF:s rådgivande grupp för globala relationer
- Expertgruppen för kvalitetsfrågor
 - Arbetsgruppen för kvalitet i verksamhetsstödet
- Expertgruppen för lärarutbildning
- Expertgruppen för lärosätesbiblioteken
 - Arbetsgruppen för bibliometri
 - Arbetsgruppen för AI och lärosätesbibliotek
 - Arbetsgruppen för anpassad kurslitteratur
- Expertgruppen för meritbedömningar
- Expertgruppen för professionsutbildningar inom hälso- och sjukvården
- Expertgruppen för studieadministrativa frågor
 - Nationella bedömningsgruppen för antagning (NBA)
 - Arbetsgruppen för riktat pedagogiskt stöd
- Expertgruppen för säkerhetsfrågor

2. *Arbetsgrupper* (ad hoc-grupper för enskilda uppdrag eller utredningar):

- Arbetsgruppen för AI (?, nuvarande uppdrag går ut 261231)
- Förhandlingsgruppen för avtal mellan SUHF och Bonus Copyright Access (vilande)
- Förhandlingsgruppen för UHR-överenskommelser
- Nationell arena för samverkan för professionsprogrammet (NASP)
- Referensgruppen för European Open Science Cloud (EOSC)
- Samverkansgruppen mellan SUHF och Migrationsverket
- Samverkansgruppen mellan SUHF och Skolverket
- Samverkansgruppen mellan SUHF och Universitets- och högskolerådet (vilande)
- Samordningsgruppen för öppen vetenskap (nuvarande uppdrag går ut 261231, diskuteras under hösten)
 - Arbetsgruppen för öppen vetenskap
- SUHF:s rådgivande grupp för samverkan och innovationsfrågor

Dessutom driver SUHF utbildningar med därtill kopplade arbetsgrupper, Styrgruppen för SUHF:s program för ledare i akademien (HeLP-programmet och Rektorsprogrammet) samt Styrgruppen för det administrativa ledarskapsprogrammet. Ytterligare ad-hoc grupper kan behöva tillsättas.

Deltagandet av personer verksamma vid lärosätena personer i expert- och arbetsgrupper är en värdefull och absolut förutsättning för att SUHF ska fungera. Kansliet utför i allmänhet en samordnande funktion i de olika gruppernas arbete.

SUHF bemannar arbetsgrupper inom andra organ och myndigheter, som till exempel Kungliga biblioteket eller Universitets- och högskolerådet. Beslut om deltagande och bemanning av dessa grupper fattas av presidiet, i allmänhet efter beredning i berörda expertgrupper.

SUHF nominerar representanter från universitets och högskolesektorn. Det gäller exempelvis löntagarfondsstiftelserna, nationella vårdkompetensrådet, olika nämnder såsom expertgruppen för oredlighet i forskning och rådet för professioner i skolväsendet samt ett antal referensgrupper eller liknande som tillsätts av olika myndigheter och organ.

Förbundets ekonomi

SUHF:s centrala verksamhet (kansliet) finansieras av medlemsavgifterna. Kostnaderna består av utgifter för kansli, presidium, vissa konsulter med mera. Avgiften för varje enskilt medlemslärosäte beräknas i proportion till lärosätets omslutning året före.

Medlemsavgifterna indexuppräknas årligen baserat på förändringar av lärosätenas totala omslutning. Procentsatsen räknas ut som ett medelvärde över en rullande fyraårsperiod. Enligt beslut vid förbundsförsamlingen i mars 2026 ska medlemsavgiften från och med 2027 höjas med 2 miljoner kronor. Medlemsavgifterna för 2027 kommer därmed att uppgå till 2026 års nivå multiplicerat med ett index (10,3 miljoner kronor * index) + 2 miljoner kronor. Utöver detta tillkommer budgeten om 3 miljoner årligen som gäller förbundets analysverksamhet. Varje enskilt lärosätes bidrag till analysverksamheten räknas ut på motsvarande sätt som för medlemsavgiften.

SUHF har utöver kanslifunktionen två verksamhetsgrenar – ledarprogrammen och konferensverksamheten – som i stort finansieras på annat sätt. Ledarprogrammen finansieras av deltagarnas avgifter som är beräknade så att programmen, över tid, är självfinansierade. Konferensverksamheten har utvecklats över tid med målet att bli ”i stort sett” självfinansierad. Dock finns ett antal konferenser där deltagaravgift inte är lämplig och kostnaden får bäras av medlemsavgifterna. Det gäller bland annat dialogseminariet med forskningsfinansiärer och arrangemangen i Almedalen. En flexibilitet vad gäller finansieringen av konferensverksamheten behövs.

Sammantaget bedöms förbundet ha intäkter och kostnader för 2027 på omkring 19,7 mnkr. Därav beräknas intäkter och kostnader för den centrala verksamheten uppgå till omkring 15,7 mnkr. Intäkter och kostnader för ledarprogrammen beräknas till 3,5 mnkr och för konferensverksamheten till 0,5 mnkr.

Verksamhetsplanens upplägg

Följande verksamhetsplan är uppbyggd på samma sätt som SUHF:s manifest *Framtiden börjar nu*. Manifestet består av fyra delar: Framtidens utmaningar, kompetens, dialog och profil.

De insatser och aktiviteter som föreslås har placerats under den rubrik där de tydligt hör hemma, men många har inverkan på flera områden. Insatser och aktiviteter är inte uppställda i prioritetsordning.

Framtidens utmaningar

I manifestets inledning Framtidens utmaningar betonas samhällsutmaningarna och högskolans roll relativt dessa. Universitet och högskolor ska vara självständiga, stå nära det övriga samhället och vara till för alla.

SUHF kommer fortsatt behöva hantera konsekvenserna av den geopolitiska situationen, dess ekonomiska följdverkningar, liksom de globala utmaningarna.

Nedan anges ett antal områden där SUHF ska arbeta under 2027 för att bidra till att högskolans roll förtydligas och att goda förutsättningar finns för alla att ta del av högre utbildning.

SUHF ska arbeta för förändringar som är inriktade mot att förbättra lärosätenas möjligheter att utvecklas för att möta den komplexa kravbilden och samtidigt behålla den hittills så framgångsrika akademiska modellen.

I hög grad syftar det till att skapa förutsättningar för mångfald och variation inom systemet och att ge lärosätena rådighet över sin verksamhet. En minskad direktstyrning kompletterad med uppföljning och tydligt ansvarstagande från lärosätena ökar förutsättningarna för att ta tillvara den kreativitet och vilja som finns vid varje lärosäte.

För att stödja en utveckling i denna riktning ska SUHF under 2027 bland annat arbeta med nedanstående:

- SUHF ska inom ramen för lärosätenas autonomi föra debatt och genomföra seminarier och hearings. Här ingår fortsatt påverkansarbete utifrån förbundets ställningstaganden. I arbetet kommer de analyser som förbundet har genomfört att vara viktiga underlag.
- SUHF ska arbeta för att forskningens och den högre utbildningens frihet och lärosätens rätt till självbestämmande ska skyddas i lag.
- SUHF ska stödja medlemmarnas arbete att implementera en kodex för svenska universitet och högskolor.
- SUHF ska verka för nationellt ansvarstagande genom ökat samarbete mellan lärosäten inom utbildning och forskning.
- SUHF ska arbeta med att förmedla lärosätenas roll i och för samhället, särskilt det unika värdet av akademisk utbildning.
- SUHF ska med olika medel påverka och arbeta med de frågor som lyfts i tidigare och kommande forsknings- och innovationspolitiska propositioner.
- SUHF ska fortsatt arbeta med frågor kring högskolans styrning och resurstilldelning.
- SUHF ska verka för förstärkta utbildningsprislappar för att säkerställa utbildningens kvalitet.
- SUHF ska verka för ökat basanslag för vetenskaplig och konstnärlig forskning som andel av den totala forskningsfinansieringen. Statens investering i forskning andel av BNP bör vara minst 1,2 %.
- SUHF ska fortsatt ha en egen analyskapacitet.

- SUHF ska verka för att spridning av kunskap är fri och tillgänglig för alla genom öppen vetenskap.
- SUHF ska verka för implementering av de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030 och klimatramverk för lärosätena.
- SUHF ska ta fram alternativa hyresmodeller för lokaler för att motverka oproportionerligt höga hyror.
- SUHF ska arbeta med strategiska frågor rörande internationalisering. Detta inkluderar arbetet med ansvarsfull internationalisering. På europeisk nivå ska SUHF särskilt bevaka EU-satsningar som kommande ramprogram för forskning, Erasmus+, Europauniversitet (EUI) och EOSC samt Bolognaprocessen.
- SUHF ska fortsatt delta i och aktivt påverka samarbetet inom NUS, EUA och IAU.

Kompetens

I manifestets avsnitt om Kompetens betonas akademisk frihet och ansvar med kollegial öppenhet och gemensam prövning utifrån ett ansvarsfullt ledarskap.

För att stödja en utveckling i denna riktning ska SUHF under 2027 bland annat arbeta med nedanstående:

- SUHF ska fortsätta arbetet med kvalitetsfrågor för utbildning, forskning och administration. Lärosätenas eget ansvarstagande för kvalitetsarbetet inom all verksamhet ska vara i fokus. Detta innefattar även internationellt kvalitetsarbete.
- SUHF ska stödja och synliggöra sektorns gemensamma ansvarstagande för kompetensförsörjningen.
- SUHF ska stärka och stödja sektorns arbete med och professionalisering av ansvaret för **säkerhet, trygghet och beredskap vid lärosätena**.
- SUHF ska verka för att jämställdhetsfrågor ska finnas med på agendan vid olika möten och seminarier.
- SUHF ska genomföra olika konferenser med olika inriktningar för personal inom högskolan, såväl digitala som fysiska.
- SUHF ska stärka och utveckla Rektorsprogrammet, HeLP-programmet och det administrativa ledarskapsprogrammet. I arbetet med ledarprogrammen ingår att söka de bästa formerna för att säkerställa lika villkor och mångfald i det högsta akademiska och administrativa ledarskapet. Centrala frågor kring ledarskap och arbetsgivarrollen som framkommer inom ledarprogrammen ska ligga till grund för särskilda aktiviteter. Koordinering ska ske med andra aktörer med ansvar för ledarskapsutveckling i staten.
- SUHF ska fortsätta arbetet med arbetsgivarfrågor och dialogen med Arbetsgivarverkets olika organ. **Centrala frågor är strategisk kompetensförsörjning**

avseende all personal inom högskolan, lärosätenas särart samt förmåga till samarbete.

- SUHF ska verka för bättre möjligheter att attrahera, rekrytera och behålla nationella och internationella medarbetare och studenter.
- SUHF ska fortsätta arbetet med det gemensamma ramverket för meritbedömningar.
- SUHF ska arbeta med frågor med anknytning till genusbaserad utsatthet, liksom hat och hot-relaterade frågor. Högskolan ska vara en säker plats för anställda och studenter.
- SUHF ska aktivt arbeta med att stärka och stödja sektorns arbete med forskningsetiska frågor, hantering av konsekvenser av oredlighet och att främja god forskningssed, liksom stödja arbetet kring disciplinfrågor. Särskilt fokus ska ligga på att följa arbetet i Nämnden för prövning av oredlighet i forskning, Etikprövningsmyndigheten och Överklagandenämnden för högskolan. Ett särskilt arbete ska genomföras gällande etikfrågor inom konstnärlig forskning.

Dialog

Manifestet slår fast att ny kunskap och nya insikter bara kan vinnas då modet att utmana finns. Det är kärnan i avsnittet Dialog. Det gäller dialog inom och mellan discipliner och med övriga samhället.

Nedan ges exempel på hur SUHF under 2027 ska arbeta med områden som stödjer olika former av dialog.

- SUHF ska vara en arena för diskussioner och ställningstagande i högskolepolitiska frågor. SUHF:s påverkansarbete handlar dels om att ta en aktiv roll gentemot omvärlden och proaktivt bearbeta politiska och andra aktörer i frågor där högskolesektorn har en enad hållning. Det inkluderar att följa upp de förslag och reformer som regering, riksdag och myndigheter samt olika europeiska organ lägger fram.
- SUHF ska uttala sig i sektorsgemensamma frågor där det råder tillräcklig samsyn.
- SUHF ska föra aktiv dialog kring uppdragen om öppen vetenskap med Kungliga biblioteket och Vetenskapsrådet, liksom även med övriga forskningsfinansiärer. Vidare ska SUHF aktivt stödja förhandlingarna med förlagen genom Bibsam-konsortiet.
- SUHF ska fortsätta dialogen med Myndigheten för yrkeshögskolan.
- SUHF ska gällande skol- och lärarutbildningsfrågor föra dialog med Skolverket och skolhuvudmän kring bland annat det nationella professionsprogrammet och reformer inom området.
- SUHF ska verka för bättre förutsättningar för utländska studenter, doktorander och forskare att verka i Sverige. SUHF ska samverka med Migrationsverket och föra dialog med myndighetssamverkan *Work in Sweden*.

- SUHF ska aktivt engagera sig i arbetet med det nationella vårdkompetensrådet.
- SUHF ska föra dialog med Universitets- och högskolerådet och Universitetskanslersämbetet i de frågor som berör högskolan.
- SUHF ska stödja medlemmarnas samarbete inom UniDig.
- **SUHF ska stödja medlemmarnas samarbete inom Campus totalförsvar.**
- SUHF:s presidium, styrelse och kansli ska ha löpande kontakter med företrädare för riksdagens partier, Regeringskansliet, myndigheter, studentorganisationer, andra organisationer och EU-parlamentet. Detta sker genom formella och informella möten samt genom deltagande i olika seminarier och konferenser.
- SUHF ska fortsatt verka för att forskning och utbildning kan bedrivas med full kostnadstäckning.
- SUHF ska samla företrädare för sektorn till diskussioner i angelägna frågor. Ett dialogseminarium mellan lärosäten och forskningsfinansiärer ska genomföras årligen, i januari.
- SUHF ska föra dialog med omställningsorganisationerna och arbetsmarknadens parter kring kompetensförsörjning och livslångt lärande.
- SUHF medverkar under Almedalsveckan. Förbundet kan även komma att delta i andras arrangemang för att föra sektorns talan.
- SUHF:s lokaler ska upplåtas för att underlätta medlemmarnas behov av mötesplatser i Stockholm. Följande principer ska gälla: SUHF ska gynna samarbeten, främst mellan lärosäten. SUHF ska i första hand stödja lärosäten som inte har tillgång till andra lokaler i Stockholmsområdet. Styrelsen och SUHF:s arbetsgrupper har prioritet. I mån av plats har lärosätenas ledningsgrupper och samarbetsgrupper möjlighet att låna lokalerna.

Profil

Det betonas i manifestets avsnitt Profil att behovet av olika utbildnings- och forskningsmiljöer ökar. Det behövs därför ett högskolelandskap som motsvarar detta behov. Ett diversifierat landskap där lärosätena värderas, utvärderas och finansieras utifrån de egna premisserna.

För att bidra till ökade möjligheter till profilering ska SUHF under 2027 bland annat arbeta med nedanstående:

- SUHF ska verka för en anpassad offentlig organisationsform.
- SUHF ska verka för minskat beroende av extern finansiering.
- SUHF ska verka för minskad politisk styrning av utbildningsutbudet.
- SUHF ska verka för minskad kontroll och byråkratisering av högskolesektorn.

- SUHF ska verka för ökat gemensamt ansvarstagande genom samarbete mellan lärosäten.
- SUHF ska verka för kvalitetssystem som gynnar mångfald inom såväl utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå som forskning.
- Fortsätta arbetet med styrning för mångfald genom ett uthålligt styr- och resursfördelningssystem.
- SUHF ska verka för förståelsen av ett dynamiskt och diversifierat högskolelandskap i arbetsgrupper, ledarprogram och i kommunikation med externa parter.

Val av styrelse 2027 – 2028

Dokument

--

Förslag

Förbundsårsamlingen beslutar om styrelse för SUHF för mandatperioden 2027 – 2028, i enlighet med valberedningens förslag.

Bakgrund

Följande personer ingår i SUHF:s valberedning: Peter Aronsson, Linnéuniversitetet, ordförande, Ylva Fältholm, Södertörns högskola, Per-Henrik Holgersson, Kungl. Musikhögskolan, Susanne Kristensson, Lunds universitet samt Håkan Pihl, Högskolan Kristianstad.

Ylva Fältholm kommer under mötet att lägga fram valberedningens förslag till ny styrelse för mandatperioden 2027 – 2028, samt redogöra för processen och motiveringen för förslaget.

Rekommendation om AI

Dokument

- Förslag till nationell rekommendation för lärosätenas användning av generativ AI, REK 2026:7
- Det tidigare förslaget till rekommendation, daterat 2026-03-02
- Beskrivning av ändringarna

Förslag

Förbunds församlingen antar REK 2026:7 Nationell rekommendation för lärosätenas användning av generativ AI.

Bakgrund

SUHF:s arbetsgrupp för AI utarbetade under 2025 – 2026 ett första förslag till rekommendation om lärosätenas användning av AI. Förslaget presenterades och diskuterades under förbunds församlingen i mars 2026 och skickades därefter på remiss till SUHF:s medlemmar.

Arbetsgruppen tog emot många synpunkter och inspel under våren 2026. Det nya förslaget som nu läggs fram är en revidering utifrån diskussionen under förbunds församlingen och de kommentarer som gruppen fick in under remissomgången.

Det nya förslaget till rekommendation är en rejäl omarbetning av det tidigare. Dokumentet har gått från en bred, delvis narrativ text med mycket bakgrundsmaterial och åtta rekommendationer till en mer koncis rekommendation med sex principer, tydligare åtskillnad mellan princip och åtgärdsförslag, samt skarpare definitioner. I inledningen finns det nu en mening om att varje lärosäte själv beslutar på vilka sätt rekommendationen ska användas, för att tydliggöra att rekommendationen är ett hjälpmedel.

För att få en uppfattning om vilka förändringar som har gjorts biläggs den tidigare versionen samt en AI-genererad beskrivning av ändringarna.

Styrelsen beslutade vid sitt möte den 25 september att förslå förbunds församlingen att anta rekommendationen.

Nationell rekommendation för lärosätenas användning av generativ AI

Fastställd av SUHF den XX/XX 2026.

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	1
<i>Principer</i>	2
<i>Definitioner</i>	3
<i>Förslag på aktiviteter kopplade till de sex principerna</i>	5
<i>Regelverk och vägledande material</i>	8

Inledning

Denna rekommendation är antagen av SUHF och syftar till att stödja lärosäten i att använda generativ AI på etiska, ansvarsfulla och ändamålsenliga sätt. Varje lärosäte beslutar själv på vilka sätt rekommendationen ska användas.

Rekommendationen består av sex principer som är tänkta att anpassas och preciseras utifrån varje lärosätes kontextuella behov och redan existerande policyer, processer, regelverk och resurser. För varje princip ges förslag på aktiviteter som kan stödja arbetet.

En övergripande utgångspunkt är att lärosätenas huvuduppdrag är vägledande i förhållningssättet till och användningen av generativ AI. AI-användning bör därför vara människocentrerad och syfta till att underlätta och stödja såväl studenters lärande som forskningsprocesser utan att vara kontrollerande eller styrande för verksamheten.

Rekommendationen avser användning av generativ AI, men är i tillämpliga delar även relevant för användning av agentisk AI.

SUHF:s arbetsgrupp för AI¹ utarbetade under 2025 – 2026 förslaget till rekommendation, som därefter gått på remiss till SUHF:s medlemmar. Den slutligt antagna rekommendationen har reviderats med hänsyn tagen till remissopinionen samt diskussionen i SUHF:s styrelse och förbundsårsamling.

Principer

Lärosätena bör eftersträva att:

1. Stärka studenters och medarbetares AI-litteracitet
2. Studenter och medarbetare har tillgång till ändamålsenliga AI-verktyg och organisatoriskt stöd för användning
3. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom utbildning
4. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom forskning och forskarutbildning
5. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom administration och ledning
6. Följa AI-utvecklingen i samhället

¹ SUHF:s Arbetsgrupp för AI (suhf.se/arbetsgrupper/arbetsgruppen-for-ai)

Karin Axelsson, prorektor vid Linköpings universitet (ordförande)
Mats Cullhed, tidigare enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet
Per-Henrik Holgersson, rektor vid Kungliga Musikhögskolan
Samuel Martinsson, Sveriges förenade studentkårer
Susanne Mirbt, chef för enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet
Amy Loutfi, professor vid Örebro universitet och Linköpings universitet
Jörg Pareigis, universitetslektor vid Karlstads universitet
Peter Parnes, professor vid Luleå tekniska universitet
Linda Gerén, SUHF:s kansli

Definitioner

För att skapa en enhetlig terminologi utgår dokumentet från följande definitioner. Där etablerade definitioner finns i EU:s regelverk eller i internationella ramverk används dessa.

Med **AI (artificiell intelligens) och AI-system** avses, i enlighet med AI-förordningen (artikel 3.1), *”ett maskinbaserat system som är utformat för att fungera med varierande grad av autonomi och som kan uppvisa anpassningsförmåga efter införande och som, för uttryckliga eller underförstådda mål, drar slutsatser härledda från den indata det tar emot, om hur utdata såsom förutsägelser, innehåll, rekommendationer eller beslut som kan påverka fysiska eller virtuella miljöer ska genereras.”* I löpande text används ”AI” i vidare mening om mjukvara som utför uppgifter som vanligtvis förknippas med mänsklig tankeverksamhet, exempelvis resonerande, problemlösning eller kreativt skapande.

Generativ AI är en delmängd av AI som med hjälp av maskininlärningsmodeller kan generera ett brett spektrum av innehåll utifrån instruktioner (promptar), exempelvis text, bild, ljud, video eller programkod.

Agentisk AI avser AI-system som utifrån ett övergripande mål kan planera och genomföra flerstegsuppgifter med begränsad löpande mänsklig styrning, ofta genom att använda externa verktyg, söka information och agera i digitala miljöer. Gränsen mot generativ AI är glidande och terminologin är ännu inte stabiliserad.

Dokumentet använder **AI-litteracitet (AI-kunnighet)** som samlingsbegrepp. Det motsvarar den rättsliga termen *AI-kunnighet* i AI-förordningen, som i artikel 3.56 definieras som *”kompetens, kunskap och förståelse som gör det möjligt för leverantörer, tillhandahållare och berörda personer att, med hänsyn till deras respektive rättigheter och skyldigheter i samband med denna förordning, införa AI-system på ett välgrundat sätt samt bli medvetna om möjligheterna och riskerna med AI, och den potentiella skada den kan vålla.”*

För att beskriva *innehållet* i denna kompetens utgår dokumentet från OECD:s och Europeiska kommissionens ramverk för AI-litteracitet (AILit²), där AI-litteracitet omfattar de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som gör det möjligt att förstå hur AI-system fungerar, kritiskt värdera deras resultat samt använda dem etiskt och ändamålsenligt. Ramverket delar in kompetensen i fyra domäner: att använda AI (*engage with AI*), att skapa med AI (*create with AI*), att styra AI (*manage AI*) och att forma AI (*shape AI*).

² AILit-ramverket är utformat för grund- och gymnasieskolan. För vuxna och medborgare i stort utgör EU-kommissionens DigComp 3.0 (JRC, november 2025) motsvarande referens; där är AI-kompetens integrerad i samtliga 21 delkompetenser. De två ramverken är förenliga.

Uttrycket **etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning** återkommer i flera av principerna och avser tre kompletterande krav:

- Etisk – att användningen är förenlig med grundläggande rättigheter och med akademiska kärnvärden som vetenskaplig integritet, hederlighet, öppenhet och likabehandling. Här utgår dokumentet från EU:s etiska riktlinjer för tillförlitlig AI, enligt vilka AI ska vara laglig, etisk och robust och uppfylla sju krav: mänsklig kontroll och tillsyn, teknisk robusthet och säkerhet, integritet och dataförvaltning, transparens, mångfald och icke-diskriminering, samhälls- och miljömässigt välbefinnande samt ansvarsutkrävande.
- Ansvarsfull – att ansvaret för resultat, bedömningar och beslut alltid ligger hos en människa eller en organisation, aldrig hos verktyget, och att detta ansvar är tydligt placerat och möjligt att utkräva. Regelefterlevnad, inklusive dataskydd och informationssäkerhet, ingår här.
- Ändamålsenlig – att användningen faktiskt tjänar lärosätets huvuduppdrag – utbildning, forskning och samverkan – och att den står i rimlig proportion till nyttan, inbegripet kostnader, leverantörsberoende samt klimat- och resursförbrukning. Termen är dokumentets egen och har ingen motsvarighet i regelverket.

Människocentrerad AI-användning innebär att AI används för att underlätta och stödja arbetsuppgifter, inte för att kontrollera eller styra verksamheten, och att människan behåller överblick, tolkningsföreträde och möjlighet att ingripa.

AI-verktyg avser i dokumentet de konkreta tjänster och applikationer som lärosätet tillgängliggör eller tillåter, till skillnad från de underliggande AI-systemen eller modellerna.

Förslag på aktiviteter kopplade till de sex principerna

Nedanstående punktlistor innehåller förslag på aktiviteter som kan bidra till att principerna nås. Aktiviteterna syftar till att peka ut områden och frågor som är centrala. Varje lärosäte måste precisera förslagen så att de passar lokala behov och förutsättningar. Vissa aktiviteter kan med fördel genomföras gemensamt av flera lärosäten och resultaten kan delas inom sektorn. Aktiviteterna kommer över tid att behöva revideras för att svara mot aktuella behov.

1. Stärka studenters och medarbetares AI-litteracitet

- Klargöra om, när och hur AI-användning kan stödja de önskade långsiktiga målen med aktuell verksamhet och när AI-användning inte gör det.
- Klargöra möjligheter och begränsningar med existerande AI-teknologi, inklusive risk för fel, bias och fabricerade svar som exempelvis hallucinationer.
- Ge grundläggande förståelse för hur generativ AI fungerar, vad som påverkar kvaliteten i resultaten och hur man kritiskt granskar svar.
- Belysa etiska aspekter av studenters och medarbetares AI-användning inom utbildning, forskning, administrativt arbete och arbetsliv, inklusive frågor om transparens, ansvar, professionell hederlighet och integritet.
- Stärka förmågan att bedöma kvaliteten i AI-genererade resultat, till exempel i relation till källkritik, vetenskapliga metoder, ämnesmässig förståelse, upphovsrätt och patent.

2. Studenter och medarbetare har tillgång till ändamålsenliga AI-verktyg och organisatoriskt stöd för användning

- Ge adekvat tillgång till AI-verktyg för både medarbetare och studenter utifrån olika roller, behov och lärosätets ekonomiska och organisatoriska resurser.
- Eftersträva att dataskydd och informationssäkerhet hanteras korrekt, med särskilt fokus på personuppgifter, känsliga data och forskningsdata.
- Beakta konsekvenser av leverantörsberoende.
- Skapa rutiner för vilka AI-verktyg som lärosätet tillgängliggör, hur de bör användas samt hur förändringar kommuniceras när verktyg eller villkor uppdateras.
- Erbjud alla studenter möjlighet att lära sig använda de AI-verktyg som ingår i utbildningen, och integrera verktygen i relevanta kursmoment där de stödjer studenters lärande.
- Erbjud kompetensutveckling så att lärare kan vägleda studenter kring användning, begränsningar och ansvar.
- Erbjud resurser och utbildning i AI-användning som svarar mot medarbetares behov, med utgångspunkt i olika anställningskategorier såsom lärare, forskare, doktorander, administrativ/teknisk personal, chefer och ledare.

- Utveckla stödmaterial och praktiska exempel på hur generativ AI kan användas i lärandeprocesser, exempelvis för kritiskt tänkande, idéutveckling, språkutveckling, strukturering och feedback.
- Stödja studentgrupper med särskilda behov i undervisningen genom AI-verktyg, exempelvis för tillgänglighetsanpassning, språkstöd och funktionsnedsättningar, samtidigt som likvärdighet och integritet säkerställs.
- Erbjud a ändamålsenliga organisatoriska stödstrukturer, exempelvis pedagogiskt stöd, IT-stöd och juridiskt stöd, för att möjliggöra ansvarsfull AI-användning i praktiken.
- Resonera kring AI-användning ur ett hållbarhets-, klimat-, miljö- och resursförbrukningsperspektiv.

3. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom utbildning

- Genomlys a hur befintliga examinationsformer och undervisningens pedagogiska upplägg påverkas av generativ AI samt identifiera vilka lärandemål som kan behöva revideras.
- Besluta om och i sådana fall hur generativ AI får/kan/bör användas i olika undervisningsmoment. Vad som bedöms vara lämpliga anpassningar av undervisning och examination varierar mellan discipliner och utbildningskontexter, vilket gör det viktigt att ansvaret för dessa frågor delegeras till rätt nivå vid lärosätet.
- Utveckla examinationsformer som, baserat på vad studenter behöver kunna, främjar förståelse, resonemang och förmåga att tillämpa kunskap.
- Betona vikten av ett vetenskapligt och/eller konstnärligt förhållningssätt för studenter s lärande; behov av generisk kunskap, betydelsen av kritiskt tänkande, analytisk förmåga, kreativitet och omdöme när AI-användning inom utbildning diskuteras.
- Ge studenter tydlig information om vad som är tillåtet i den aktuella undervisningssituationen, inklusive hur AI-användning ska dokumenteras och redovisas.
- Som lärare vara transparent med egen AI-användning och öppna för diskussion om vad som hjälper studenter s lärande.
- Skapa förutsättningar för studenter att öppet kunna ställa frågor om specifika användningsfall och diskutera utmaningar med ömsesidig respekt, samtidigt som ramar för vad som är tillåtet är tydliga.
- Genomföra rättssäker examination som stödjer studenter s lärande, oavsett om generativ AI får användas eller inte, inklusive hantering av misstankar om otillåten användning och tydliga processer för prövning.

4. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom forskning och forskarutbildning

- Formulera transparenta och uppdaterade vägledningar för hur generativ AI kan användas i forskning på sätt som bevarar eller stärker kvalitet, integritet och upphovsrättsliga hänsyn.
- Betona vikten av forskarens ansvar för sin text och sina resultat, diskutera betydelsen av författarskap och originalitet, kritisk granskning och förmågan att försvara sina resultat.
- För forskningsetiska diskussioner kring AI-användning, där såväl generella som ämnesspecifika aspekter lyfts.
- Eftersträva att generativ AI används som stöd vid process, reflektion, kritiskt tänkande och förhållningssätt där konstnärligt, vetenskapligt eller metodiskt ansvar krävs.
- Uppmuntra till transparens kring AI-användning i skapande och forskning, exempelvis genom redovisning av promptar, versionshistorik eller i en metoddiskussion.

5. Möjliggöra etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning inom administration och ledning

- Identifiera administrativa processer där generativ AI kan bidra till ökad kvalitet, service och effektivitet utan att minska rättssäkerhet eller transparens.
- Eftersträva att AI-stöd i administration används med tydligt definierat ansvar så att resultat och beslut blir transparent för alla berörda.
- Eftersträva att medarbetare i administrativa roller får kompetensutveckling och stöd för att kunna använda generativ AI på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Upprätta rutiner för informationsklassning och tydliga gränser för vilken typ av data som får hanteras i olika AI-system.
- Utvärdera konsekvenser för arbetsmiljö och rollfördelning när generativ AI införs, inklusive behov av förändringsledning och kompetensväxling.

6. Följa AI-utvecklingen i samhället

- Lära av varandra inom sektorn genom att samla, sprida och diskutera såväl goda exempel som negativa erfarenheter avseende AI-tillämpningar inom akademien.
- Utveckla gemensamma utbildningsmoduler, vägledningar eller annat sektorsgemensamt stöd.
- Bedriva kontinuerlig omvärldsanalys och utveckla samarbete med andra samhällsaktörer, exempelvis myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.
- Följa gällande rätt vid utveckling och användning av AI, särskilt EU:s dataskyddsförordning (GDPR), EU:s AI-förordning och annan tillämplig

reglering, samt tydliggöra och dokumentera roller, beslutsmandat och intern ansvarsfördelning.

- Upprätta interna forum eller funktioner som vid behov kan anpassa riktlinjer och rekommendationer i takt med teknikens utveckling och konsekvenser.
- Eftersträva att lärosätet har ett välgrundat och aktuellt förhållningssätt till AI-användning.

Regelverk och vägledande material

AI-förordningen (EU) 2024/1689, särskilt artikel 3.1, artikel 3.56 och artikel 4

DigComp 3.0: European Digital Competence Framework – Fifth Edition (JRC, Europeiska kommissionen, 2025)

Empowering Learners for the Age of AI: An AI Literacy Framework for Primary and Secondary Education (AILit, OECD och Europeiska kommissionen, 2026) – ailiteracyframework.org

European University Association report: "Adopting AI that serves the needs and values of universities – Final report of the EUA Task-and-Finish Group on Artificial Intelligence", by Thomas E Jørgensen and Clare Phelan, January 2026

Ethics guidelines for trustworthy AI (AI HLEG, Europeiska kommissionen, 2019)

Förslag på nationella rekommendationer för lärosätenas användning av AI

Fastställd av SUHF den XX/XX 2026.

SUHF:s Arbetsgrupp för AI

Karin Axelsson, prorektor vid Linköpings universitet (ordförande)

Mats Cullhed, tidigare Uppsala universitet

Per-Henrik Holgersson, rektor vid Kungliga Musikhögskolan

Samuel Martinsson, Sveriges förenade studentkårer

Susanne Mirbt, chef för enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet

Amy Loutfi, professor vid Örebro universitet

Jörg Pareigis, bibliotekschef vid Karlstads universitet

Peter Parnes, professor vid Luleå tekniska universitet

Linda Gerén, SUHF:s kansli

Högskolesektorns behov av ett gemensamt förhållningssätt till AI

Generativ AI är en kraftfull teknologi som påverkar alla samhällssektorer, och akademien är inget undantag. Tekniken används redan brett och förändrar i grunden förutsättningarna för utbildning och forskning, hur studenter lär sig, hur undervisning och examination sker, hur forskning bedrivs samt vilka färdigheter som kommer att krävas i ett framtida arbetsliv.

Balansgång mellan innovation och integritet

För högskolesektorn är det avgörande att säkerställa att studenter och anställda förstår och kan använda generativ AI på ett sätt som stärker både lärande och forskning, samtidigt som den akademiska integriteten värnas i en tid av snabba tekniksprång. Lärosätena måste därför förhålla sig till de nya möjligheter som tekniken medför, men samtidigt bibehålla de grundläggande kunskaper, färdigheter och värderingsförmågor som akademien står för. Det krävs strategier för att uppmuntra ändamålsenlig AI-användning samtidigt som man undviker vilseledande och oetisk användning.

Sektorns autonomi och juridiska krav

Behovet av ett gemensamt nationellt ställningstagande för högskolesektorn är inte bara pedagogiskt utan även strategiskt. Sektorn har ansvar att visa på ett samlat förhållningssätt till generativ AI och att armlängds avstånd kan hållas till en politisk diskurs gällande vad AI får, kan och ska användas till inom utbildning, forskning och administration. Att tydligt adressera riskerna ger sektorns rekommendationer ökad kredibilitet och visar på ett proaktivt ansvarstagande.

Därtill ställer nya regelverk, såsom AI-förordningen, konkreta krav på organisationer. Enligt förordningens paragraf 4 måste organisationer som tillhandahåller AI-system säkerställa att användarna har en AI-litteracitet som ger förståelse för riskerna med systemen. Detta understryker vikten av att lärosätena agerar samlat och systematiskt för att möta både lagkrav och utbildningsbehov.

Begreppsdefinitioner

För att skapa en enhetlig terminologi utgår dokumentet från följande definitioner av centrala begrepp:

- **AI (Artificiell Intelligens) & GenAI (Generativ AI):** I detta dokument refererar artificiell intelligens till mjukvara som kan användas för att utföra uppgifter vanligtvis förknippade med mänsklig tankeverksamhet, exempelvis resonering, problemlösning eller kreativt skapande. Generativ AI refererar till AI som kan generera exempelvis text, bilder, ljud eller programkod.
- **AI-litteracitet:** OECD:s definition och ramverk används för att beskriva den kompetens som krävs för att interagera med AI-system på ett säkert och effektivt sätt (se OECD:s ramverk: [New AI literacy framework](#)).

Framtagande av rekommendationerna

SUHF beslutade i december 2024 att starta en arbetsgrupp för AI. Uppdraget var i första hand att undersöka behovet av gemensamma nationella riktlinjer för lärosätena gällande användningen av AI. SUHF:s arbetsgrupp för AI utsågs för perioden 2025-01-01 – 2026-12-31, men kommer att avslutas tidigare om uppdraget är slutfört. Beslutet om att utse arbetsgruppen finns i bilaga 1.

Uppdrag och arbetssätt för Arbetsgruppen för AI

Arbetsgruppens uppdrag är att inventera de viktigaste riktlinjer eller motsvarande som finns vid lärosätena gällande hur (framför allt) generativ AI bör, får eller inte får användas i forskning och utbildning. Vidare ska gruppen överväga om rekommendationer eller riktlinjer för lärosätenas användning av AI behövs på nationell nivå. Om så bedöms vara fallet ska arbetsgruppen utarbeta förslag till sådana riktlinjer. I arbetet ingår att samråda med relevanta grupperingar inom SUHF.

Arbetsgruppen gjorde inledningsvis upp en plan för sitt arbete. Planen har reviderats på grund av det stora intresset för AI-frågor och den snabba utvecklingen inom området och lärosätenas engagemang i frågan. Under 2025 har arbetsgruppen bland annat genomfört följande aktiviteter:

Inventering av policydokument. Samtliga lärosäten tillfrågades i februari 2025, om lärosätet tagit fram någon AI-policy, riktlinjer eller andra vägledande dokument kring användning av AI i utbildning och forskning. En sammanställning av svaren visade på en stor spridning i hur man tagit sig an AI-frågan. Några få lärosäten hade tagit fram policydokument för hela lärosätet. Andra hade information på webben, i vissa fall endast för studenter och lärare (gällande utbildning och examination) och i andra fall för både studenter och samtliga anställda. En stor andel av lärosätena hade vid tidpunkten för inventeringen inga beslutade riktlinjer eller policydokument. Flera lärosäten svarade att de arbetar med frågan och senare under året har flera policys antagits.

Internationell omvärldsspaning. Omvärldsbevakningen genomfördes framför allt genom undersökningar av vad lärosäten utanför Sverige har publicerat på sina webbplatser. Även andra länders nationella samarbetsorgan, exempelvis rektorskonferenser, tillfrågades angående motsvarande nationella uppdrag. Några intressanta iakttagelser kring existerande rekommendationer gjordes i Finland, Storbritannien, Australien och Kanada.

Webbinarium. För att ta reda på hur övriga SUHF-grupper arbetar med att inkludera AI-frågan i sina uppdrag arrangerade arbetsgruppen en workshop den 30 september 2025. Målet var att under workshopen diskutera och undersöka hur vi tillsammans kan utforska AI för att bättre förstå dess inverkan på lärosätenas/expertgruppernas uppdrag och vårt gemensamma arbete inom SUHF. Arbetsgruppen önskade även genom workshopen undersöka hur andra grupperingar såg på behovet av nationella rekommendationer.

Möten med externa parter. Arbetsgruppen har fått flera förfrågningar med anledning av sitt uppdrag. Möten har bland annat genomförts med UKÄ, regeringens utredning om AI-förordningen och Vetenskapsrådet.

Rekommendation: Lärosätenas förhållningssätt till krav på AI-kunnighet och kompetenssäkring

Genom EU:s AI-förordning har kravet på digital kompetens inom högskolesektorn skärpts från att vara en strategisk målsättning till att bli ett lagstadgat krav. Enligt **artikel 4** (gällande från 2 februari 2025) är samtliga lärosäten skyldiga att vidta åtgärder för att säkerställa att personalen har tillräcklig så kallad *AI-kunnighet* (AI Literacy).

För att uppnå regelefterlevnad rekommenderas följande tolkning och tillämpning:

Omfattning: Bortom forskning och undervisning

Kravet omfattar all personal som hanterar driften eller användningen av AI-system i sin yrkesroll. Detta inkluderar inte enbart lärare och forskare, utan även **administrativ personal, handläggare och ledning** som använder AI-stöd i sina processer. Kompetensinsatserna ska dock anpassas efter personalens roll, tekniska förkunskaper och de specifika system som används.

Från att "erbjuda" till att "säkerställa"

Lagtextens krav på att säkerställa kompetens innebär att passiva åtgärder, såsom att enbart tillhandahålla frivilligt utbildningsmaterial på ett intranät, inte bedöms som tillräckliga. Lärosätena måste aktivt se till att berörd personal faktiskt tillgodogör sig kunskapen.

Krav på dokumentation och uppföljning

För att kunna påvisa regelefterlevnad vid en eventuell tillsyn krävs systematik. Lärosätena rekommenderas därför att:

- **Dokumentera genomförandet:** Upprätta register eller processer som visar att berörd personal har genomgått nödvändiga utbildningsinsatser.
- **Följa upp över tid:** Införa rutiner för att kontinuerligt uppdatera kompetensen i takt med teknikutvecklingen samt säkerställa att nyanställd personal (vid onboarding) omfattas av utbildningskravet.

Rekommendationer: Lärosätenas förhållningssätt till generativ AI

En övergripande utgångspunkt är att lärosätenas uppdrag bör vara vägledande i deras förhållningssätt till och användning av generativ AI. AI-användning bör därför vara människocentrerad och syfta till att underlätta och stödja uppgifter, inte tillåtas att kontrollera eller styra dem (se EUAs rapport: [*"Adopting AI that serves the needs and values of universities"*](#)).

1. Lärosätena ska stärka alla medarbetares och studenter AI-litteracitet

- Klargöra möjligheter och begränsningar med existerande AI-teknologi, inklusive risk för fel, bias och fabricerade svar ("hallucinationer").
- Ge grundläggande förståelse för hur generativ AI fungerar, vad som påverkar kvaliteten i resultaten och hur man granskar svar kritiskt.
- Belysa etiska aspekter av medarbetares AI-användning inom utbildning, forskning och administrativt arbete, inklusive frågor om transparens, ansvar, professionell hederlighet och integritet.
- Belysa etiska aspekter av studenter AI-användning under utbildningen och i det kommande arbetslivet, inklusive frågor om transparens, ansvar, professionell hederlighet och integritet.
- Stärka förmågan att bedöma kvaliteten i AI-stöd, särskilt i relation till källkritik, metod och ämnesmässig förståelse.

2. Lärosätena ska ge medarbetare och studenter förutsättningar för effektiv och ändamålsenlig AI-användning

- Säkerställa resurser och utbildning i AI-användning som svarar mot alla medarbetares behov, inklusive olika yrkesroller (lärare, forskare, doktorander, administrativ/teknisk personal, ledning).
- Säkerställa kompetensutveckling så att lärare har den kunskap om AI-användning som krävs för att kunna vägleda studenter kring användning, begränsningar och ansvar.
- Utveckla stödmaterial och praktiska exempel på hur AI kan användas i lärandeprocesser, exempelvis idéutveckling, språkstöd, strukturering och feedback.
- Stödja studentgrupper med särskilda behov i undervisningen genom AI-verktyg (till exempel för tillgänglighetsanpassning, språkstöd och funktionsnedsättningar), samtidigt som likvärdighet och integritet säkerställs.
- Tillse att ändamålsenliga organisatoriska stödstrukturer, exempelvis pedagogiskt stöd, IT-stöd och juridiskt stöd, finns för att möjliggöra ansvarsfull användning i praktiken.

3. Lärosätena ska säkerställa att alla medarbetare och studenter har tillgång till tillåtna AI-verktyg

- Säkerställa rättvis och lika tillgång till AI-verktyg för både medarbetare och studenter, så att ekonomiska eller organisatoriska hinder inte skapar ojämlikhet.

- Hantera licenser, betaltjänster och andra kostnader på ett transparent och långsiktigt hållbart sätt.
- Säkerställa att dataskydd och informationssäkerhet hanteras korrekt, särskilt för personuppgifter, känsliga data och forskningsdata.
- Säkerställa att alla studenter erbjuds möjlighet att lära sig använda de AI-verktyg som ingår i utbildningen, och att dessa integreras i relevanta kursmoment.
- Skapa rutiner för vilka verktyg som är godkända, hur de får användas samt hur förändringar kommuniceras när verktyg eller villkor uppdateras.

4. Lärosätena ska anpassa undervisning och examination så att etisk AI-användning säkerställs

- Genomlys hur befintliga examinationsformer och undervisningens pedagogiska upplägg påverkas av generativ AI och identifiera vilka lärandemål som påverkas mest.
- Besluta om och i sådana fall hur generativ AI får/kan/bör användas i olika undervisningsmoment. Vad som bedöms vara lämpliga anpassningar av undervisning och examination varierar mellan discipliner och utbildningskontexter, vilket gör det viktigt att ansvaret för dessa frågor delegeras till rätt nivå vid lärosätet.
- Säkerställa att studenter får tydlig information om vad som är tillåtet i den aktuella undervisningssituationen, inklusive hur AI-användning ska redovisas.
- Utveckla examinationsformer som främjar förståelse, resonemang och förmåga att tillämpa kunskap, snarare än enbart reproduktion av text eller fakta.
- Säkerställa rättssäker examination oavsett om generativ AI får användas eller inte, inklusive hantering av misstankar om otillåten användning och tydliga processer för prövning.
- Utveckla principer för när och hur AI-detektering kan användas, med insikt om begränsningar, rättssäkerhet och risk för falska positiva utslag.

5. Lärosätena ska säkerställa att vetenskaplig och konstnärlig kvalitet och förhållningssätt upprätthålls när AI-användning tillåts

- Ta fram tydliga och transparenta vägledningar för hur AI kan användas på ett sätt som bevarar kvalitet, integritet och upphovsrättsliga hänsyn.
- Betona betydelsen av kunskapssynen i en "AI-värld": vilken generisk kunskap som behövs, lärandestrategier, kritiskt tänkande, analytisk förmåga, kreativitet och omdöme.
- Säkerställa att AI används som stöd för process och reflektion snarare än som ersättning för eget arbete där konstnärligt, vetenskapligt eller metodiskt ansvar krävs.
- Skapa förutsättningar för studenter att öppet kunna ställa frågor om specifika användningsfall och diskutera utmaningar utan rädsla för bestraffning, samtidigt som ramarna är tydliga.

- Uppmuntra transparens kring AI-användning i skapande och forskning, exempelvis genom redovisning, versionshistorik eller metodavsnitt.

6. Lärosätena ska stärka ansvarsfull AI-användning i forskning och forskarutbildning

- Utarbeta riktlinjer för AI-användning i forskningsprocessen, inklusive litteratursökning, analysstöd, kodgenerering, skrivstöd och peer review-liknande aktiviteter.
- Säkerställa att forskningsetiska principer, dataskydd och informationssäkerhet upprätthålls när AI-verktyg används, särskilt vid hantering av känsliga data och personuppgifter.
- Klargöra ansvarsfördelning avseende resultat, tolkningar, slutsatser och eventuella felaktigheter när AI används som stöd.
- Stödja utveckling av god praxis för transparens och reproducerbarhet, inklusive hur AI-verktyg och promptar kan dokumenteras när de påverkar resultatet.
- Uppmärksamma frågor om upphovsrätt, datalicenser och träningsdata i relation till forskningsmaterial och publicering.

7. Lärosätena ska utveckla ändamålsenlig AI-användning inom administration och verksamhetsstöd

- Identifiera administrativa processer där AI kan bidra till ökad kvalitet, service och effektivitet utan att minska rättssäkerhet eller transparens.
- Säkerställa att AI-stöd i administration används med tydliga ansvarskedjor och att beslut som påverkar individer inte blir "svarta lådor".
- Säkerställa att medarbetare i verksamhetsstöd får kompetensutveckling och stöd för att kunna använda AI på ett säkert och ändamålsenligt sätt.
- Upprätta rutiner för informationsklassning och tydliga gränser för vilken typ av data som får hanteras i olika AI-tjänster.
- Utvärdera konsekvenser för arbetsmiljö och rollfördelning när AI införs, inklusive behov av förändringsledning och kompetensväxling.

8. Lärosätena ska följa utvecklingen av AI-teknologin i samhället samt dess tillämpningar inom akademien

- Lära av varandra inom sektorn genom att samla, dela och sprida goda exempel och erfarenheter.
- Bedriva kontinuerlig omvärldsanalys och utveckla samarbete med andra samhällsaktörer, exempelvis myndigheter, näringsliv och civilsamhälle.
- Förhålla sig till aktuella lagar och förordningar, inklusive GDPR, AI-förordningen (EU AI Act) och andra relevanta regelverk, samt klargöra ansvarsfrågor.
- Upprätta interna forum eller funktioner som kontinuerligt kan revidera riktlinjer och rekommendationer i takt med den snabba teknikutvecklingen.
- Säkerställa att lärosätet har en långsiktig strategi för AI som omfattar utbildning, forskning, samverkan och administration.

Hur rekommendationerna kan användas

För att dessa rekommendationer ska få reell effekt i sektorn krävs mer än att dokumentet fastställs; det krävs en aktiv strategi för hur rekommendationerna omsätts i praktiken. Nedan följer förslag på hur lärosäten kan arbeta med rekommendationerna för att möta såväl pedagogiska som organisatoriska utmaningar.

Från passiv läsning till aktiv självvärdering

Rekommendationerna bör inte ses som en statisk checklista utan som ett underlag för strategisk dialog. För att operationalisera innehållet föreslås att lärosätet adderar riktade reflektionsfrågor till sina interna processer. Dessa frågor syftar till att identifiera och hantera specifika utmaningar som är unika för respektive lärosäte eller disciplin. Genom att aktivt ställa frågor som "hur säkerställer vi likvärdig tillgång till verktyg?" eller "vilka examinationsformer riskerar att bli obsoleta?" tvingas organisationen bort från generella ställningstaganden mot konkreta åtgärder.

Våga experimentera

AI-teknik och AI-verktyg inbjuder till att experimentera med nya eller förnyade undervisningsformer och arbetssätt. Lärosätet förväntas använda AI på bästa sätt inom sin verksamhet. Därför är det avgörande att våga experimentera med AI utan att göra avkall på grundläggande akademiska färdigheter. En mycket viktig punkt är att resultaten från sådana experiment sprids och skapar erfarenhetsutbyte.

Systematiskt erfarenhetsutbyte – bortom "en underutnyttjad resursbank"

Att samla och sprida goda exempel är en ambition som funnits länge inom högskolesektorn, men erfarenheten visar att spridningen sällan blir så bred eller systematisk som önskat. Risken är överhängande att ännu en resursbank skapas som få hittar till eller använder.

För att undvika detta behöver lärosätena hitta nya former för kollegialt lärande som går bortom passiv lagring av information. Det handlar om att skapa forum där misslyckanden och framgångar kan diskuteras öppet, och där "goda exempel" analyseras kritiskt snarare än bara visas upp. Lärosätena behöver hitta sätt att skapa strukturer där delning av praxis blir ett integrerat inslag i det dagliga kvalitetsarbetet snarare än en sidoverksamhet.

Bryggan mellan forskning och praktik

Mängden forskning kring generativ AI i undervisning växer exponentiellt och rönen är ofta motsägelsefulla då fältet ännu är i sin linda. En central utmaning för lärosätena är att göra denna kunskap tillgänglig och begriplig för lärare och ledning.

Mekanismer för att systematiskt bevaka, sälla och syntetisera forskningsresultat behövs. Det räcker inte att enskilda entusiaster håller sig uppdaterade; lärosätena måste säkerställa att beslut om pedagogik och policy vilar på bästa tillgängliga vetenskapliga grund, även när utvecklingen sker snabbt.

Avslutning: Gamla frågor i nytt ljus

Utmaningarna kring kunskapsspridning och forskningsanknytning av undervisning är inte nya. Samma problematik har diskuterats i decennier. Skillnaden nu är kraften i den tekniska utvecklingen och den breda, snabbt växande användningen av generativ AI bland studenterna. Detta skapar ett tryck underifrån som gör det mer angeläget än någonsin att överge ineffektiva arbetssätt. Lärosätena har inte råd att låta bli att arbeta systematiskt med att kartlägga, analysera och diskutera den praxis som nu växer fram i realtid i våra verksamheter.

Sammanfattning av förändringar

Jämförelse: AI-rekommendation för svenska lärosäten – remissversion (2026-03-02) och reviderat förslag (2026-09-08)

Arbetsgruppens förslag till nationell rekommendation för lärosätenas AI-användning skickades på remiss 2026-03-02. Efter genomgång av inkomna synpunkter togs ett nytt, reviderat förslag fram 2026-09-08. Nedan sammanfattas de viktigaste förändringarna mellan de två versionerna.

1. Status och titel

Titeln har ändrats från "Förslag på nationella rekommendationer för lärosätenas användning av AI" till "Nationell rekommendation för lärosätenas användning av generativ AI". Dokumentet är nu utformat som den (snart) antagna versionen, inte som ett förslag. Fokus har också skärpts till generativ AI specifikt, med en notering om att rekommendationen i tillämpliga delar även gäller agentisk AI.

2. Bakgrundsmaterialet är borttaget

Hela avsnitten om arbetsgruppens tillsättning, uppdrag, inventering av policydokument, internationell omvärldsspaning, webinarier och möten med externa parter (UKÄ, Vetenskapsrådet m.fl.) är strukna. Likaså det inledande resonemanget om "balansgång mellan innovation och integritet" och "sektorns autonomi". Arbetsgruppens medlemslista finns kvar men har flyttats till en fotnot.

3. Ny inledning

Kort och koncist: SUHF antar rekommendationen, varje lärosäte avgör själv hur den ska användas, principerna ska anpassas till lokal kontext, och det klargörs att den slutliga texten reviderats utifrån remissopinionen och diskussion i styrelse och förbundsårsamling.

4. Principerna omstrukturerade – från 8 till 6

De tidigare åtta "Lärosätena ska ..." -punkterna har slagits ihop och gjorts om till sex mer koncisa principer, som sedan följs av ett separat avsnitt med förslag på aktiviteter kopplade till varje princip. Det ger en tydligare uppdelning mellan vad som är själva principen och vad som är konkreta åtgärdsförslag.

- Gamla punkt 2 (förutsättningar för AI-användning) och punkt 3 (tillgång till verktyg) har slagits ihop till ny princip 2.
- Gamla punkt 5 (vetenskaplig/konstnärlig kvalitet) och punkt 6 (forskning) har slagits ihop till ny princip 4 (forskning och forskarutbildning).
- Administration (gamla punkt 7) och samhällsutveckling (gamla punkt 8) finns kvar men är omnummerade till princip 5 respektive 6.
- Det tidigare fristående avsnittet "Rekommendation: krav på AI-kunnighet enligt AI-förordningens artikel 4" är borttaget som eget avsnitt – innehållet är istället inarbetat i definitionsdelen.

5. Definitionsavsnittet kraftigt utökat

Från två korta definitioner (AI/GenAI, AI-litteracitet) till en betydligt mer juridiskt förankrad genomgång:

- Formella definitioner hämtade direkt ur AI-förordningen (artikel 3.1 och 3.56).
- En ny definition av agentisk AI.
- Koppling till OECD:s och EU-kommissionens AILit-ramverk med dess fyra kompetensdomäner.
- En ny, central definition av begreppet "etisk, ansvarsfull och ändamålsenlig AI-användning", uppdelat i tre delkrav.
- "Människocentrerad AI-användning" och "AI-verktyg" definieras nu också explicit.

6. Innehållsförteckning och nytt avslutande avsnitt

En innehållsförteckning har lagts till. Dokumentet avslutas nu med ett nytt avsnitt, "Regelverk och vägledande material", med källhänvisningar till AI-förordningen, DigComp 3.0, AILit-ramverket, EUA-rapporten och EU:s etiska riktlinjer för tillförlitlig AI.

7. Hela det reflekterande implementeringsavsnittet är borttaget

Det tidigare avsnittet "Hur rekommendationerna kan användas" (aktiv självvärdering, "våga experimentera", systematiskt erfarenhetsutbyte, bryggan mellan forskning och praktik, samt avslutningen "Gamla frågor i nytt ljus") finns inte kvar i den nya versionen.

8. Mindre innehållsmässiga tillägg

I aktivitetslistorna har bland annat följande lagts till:

- Ett hållbarhets- och klimatperspektiv på AI-användning.
- Upphovsrätt och patent nämns explicit under AI-litteracitet.
- Lärares transparens kring egen AI-användning.
- "Chefer och ledare" som egen personalkategori.

9. Smärre justeringar

- Jörg Pareigis titel ändrad från bibliotekschef till universitetslektor.
- Amy Loutfis anknytning utökad till att även omfatta Linköpings universitet.
- Mats Cullheds tidigare roll har specificerats.
- Datum ändrat från 2026-03-02 till platshållaren 2026-XX-XX.

Sammanfattningsvis

Dokumentet har gått från en bred, delvis narrativ text med mycket bakgrundsmaterial och åtta rekommendationer till en mer koncis, juridiskt förankrad rekommendation med sex principer, tydligare åtskillnad mellan princip och åtgärdsförslag, samt betydligt skarpare definitioner.

Kodex för universitet och högskolor

Dokument

- Kodex för universitet och högskolor, förslag oktober 2026
- Promemoria om styrelsens beredning av kodexförslaget, september 2026

Förslag

Förbundsårsamlingen beslutar att fastställa Kodex för universitet och högskolor enligt bifogat förslag.

Bakgrund

Frågan om en gemensam kodex för svenska universitet och högskolor har beretts under drygt ett år och behandlas nu för fjärde gången av förbundsårsamlingen. Arbetet utgår från rapporten En kodex för universitet och högskolor – grundläggande principer och kärnvärden av Tim Ekberg och Astrid Söderbergh Widding, som togs fram inom Expertgruppen för analys och presenterades vid förbundsårsamlingen i oktober 2025.

Därefter har förslaget prövats och bearbetats i flera steg. Fyra workshoppar med lärosätena genomfördes i februari 2026 och förslaget diskuterades vid förbundsårsamlingen i Jönköping i mars. Styrelsen reviderade förslaget i april och valde, som form för remitteringen till medlemmarna, att diskutera det reviderade förslaget vid en extra förbundsårsamling den 28 augusti. Inför diskussionen angav samtliga ledamöter utom två att de kunde acceptera förslaget i befintligt skick, och ingen var emot förslaget som sådant.

Styrelsen har därefter beaktat de synpunkter som framkom i augusti. De slutliga justeringarna är avgränsade och de flesta är förtydliganden utan ändring i sak. Stycket om kollegialitet, där flera ledamöter efterfrågade en tydligare skrivning, har beretts med särskild noggrannhet och förankrats i SUHF:s rapport Det kollegiala livet (Eriksson-Zetterquist & Sahlin, maj 2026). Stycket om samhällsansvar har kompletterats med att lärosätena genom sin verksamhet är en kritiskt reflekterande kraft i samhällsutvecklingen.

I den bifogade promemorian redovisas varje justering tillsammans med den synpunkt den möter och de alternativ som övervägts, liksom de synpunkter som föreslås kvarstå utan ändring.

Kodex för universitet och högskolor

En kodex för svenska universitet och högskolor tar sin utgångspunkt i internationella deklARATIONER som Magna Charta Universitatum, Kalven-rapporten och Chicagoprinciperna, samt svensk lag.

Kodexen och det akademiska medborgarskapet omfattar alla vid ett lärosäte. Inom det akademiska medborgarskapet bär alla ett gemensamt ansvar för utbildningens och forskningens kvalitet och den akademiska miljön. Universitet och högskolor ska vara en plats för dialog och kunskapsutbyte där även obekväma och kontroversiella frågor får plats. Samtidigt ska samtalet och diskussionen alltid präglas av en ömsesidig respekt.

Utbildning och forskning i centrum

Lärosätenas grundläggande uppgift och ansvar är att bedriva utbildning och forskning. Dessa är sammanlänkade. Den högre utbildningen utgår ifrån vetenskaplig eller konstnärlig grund och beprövad erfarenhet. Studenterna ska utöver ämneskompetens och förberedelse till arbetslivet även utveckla ett kritiskt och självständigt tänkande. Sammanhängande miljöer med utbildning, forskarutbildning och forskning ska eftersträvas. Ett lärosäte som inte själv bedriver forskarutbildning bör säkerställa detta genom samarbete med andra lärosäten.

Den vetenskapliga processen

Universitetens och högskolornas ansvar är att fritt söka och förmedla kunskap som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund. Ett etiskt förhållningssätt ska vägleda och prägla forskningen. Akademiska anställningar och karriärmöjligheter ska baseras på individers meriter. Hög kvalitet och relevans säkerställs genom öppenhet, samarbete, kollegial granskning och samverkan med omgivande aktörer.

Akademisk frihet och institutionell autonomi

Den akademiska friheten är en förutsättning för att lärosäten ska kunna utföra sin uppgift. Den akademiska friheten omfattar studenters, lärares och forskares individuella frihet såväl som lärosätenas självbestämmande. Utbildningen och forskningen ska värna sin integritet gentemot ideologiska, politiska eller kommersiella intressen. Lärosäten ska inom sin verksamhet utveckla och understödja den akademiska friheten. Rektor och ledarskapet på olika nivåer ska slå vakt om lärosätets autonomi och värna om en saklig hållning i komplexa frågor.

Kollegialitet

Vid universitet och högskolor är kollegialitet ett grundläggande arbetssätt som beskriver den vetenskapliga praktiken och hur man arbetar för att följa och upprätthålla vetenskapliga normer. Kollegialiteten utövas av lärare och forskare som, i kraft av sin vetenskapliga eller konstnärliga kompetens, gemensamt granskar utbildningens och forskningens kvalitet, i en självstyrande kultur där kunskap och det goda argumentet står i fokus. Kollegialiteten är ett uttryck för det akademiska medborgarskap som alla vid lärosätet delar, men den bör hållas isär från och samordnas med det bredare medarbetarskapet. Studenternas inflytande över utbildningen och sin situation ska garanteras och uppmuntras. Hur olika beredande organ och beslutsprocesser förhåller sig till varandra ska vara tydliggjort och transparent.

En nationell och internationell gemenskap

Alla lärosäten är en del av en större global gemenskap. Samarbeten inom utbildning och forskning, både inom Sverige och med andra länder, är en grundläggande förutsättning för lärosätenas uppdrag och ska vara utvecklat och starkt. Studenters, lärares och forskares fria rörlighet ska underlättas och understödjas. Det ska finnas ett öppet, solidariskt och ansvarsfullt internationellt utbyte av kunskap.

Samhällsansvar och samverkan

Universitet och högskolor är en självklar och central del i och för samhället, för samtiden och framtiden – och genom sin verksamhet en kritiskt reflekterande kraft i samhällsutvecklingen. Samverkan med det omgivande samhället utgår från den vetenskapliga kunskapen. Lärare och forskare ska vara synliga och aktiva i offentligheten och sprida kunskap samt värna allmänhetens förtroende för verksamheten. Samverkan med omgivande aktörer, företag och organisationer ger ett ömsesidigt utbyte och rörligheten mellan lärosäten och andra aktörer ska aktivt understödjas.

Kodexen utgörs av principer som beskriver centrala utgångspunkter och målsättningar för lärosätenas uppgift. Dessa principer behöver ständigt värnas, utvecklas och skyddas. Varje lärosäte avgör själv hur kodexen ska implementeras i sin verksamhet.

Styrelsens beredning av Kodex för universitet och högskolor

1. Bakgrund

Kodexen bygger på Tim Ekbergs och Astrid Söderbergh Widdings rapport (september 2025), som togs fram inom Expertgruppen för analys och diskuterades vid förbundsårsamlingen i Uppsala i oktober 2025. Efter fyra workshoppar i februari 2026 och diskussion vid förbundsårsamlingen i Jönköping i mars reviderade styrelsen förslaget i april. Detta styrelseförslag (maj 2026) var underlaget för den extra förbundsårsamlingen den 28 augusti 2026, där synpunkterna diskuterades öppet i plenum.

Innan diskussionen inleddes svarade samtliga ledamöter utom två att de kan acceptera förslaget i befintligt skick. De två återstående hade kvarstående frågor, men ingen var emot förslaget som sådant. Styrelsens målsättning är ett konsensusbeslut vid förbundsårsamlingen i oktober. Denna promemoria beskriver styrelsens slutliga beredning av kodexförslaget, efter beaktande av det som framkom vid mötet i augusti.

2. Sammanfattande bedömning

Stödet för förslaget är brett. De flesta synpunkter som kom fram den 28 augusti är antingen redaktionella och kan lösas utan ändring i sak, eller gäller ett och samma stycke: Kollegialitet. Det är den enda del av texten där flera ledamöter oberoende av varandra beskrev nuvarande skrivning som otydlig, passiv eller "urvattnad" jämfört med tidigare versioner, och stycket har därför beretts med särskild noggrannhet (3.3). Utöver detta har styrelsen arbetat in en ny skrivning om lärosätena som "en kritiskt reflekterande kraft" i samhällsutvecklingen (3.6), väl förankrad i förarbetena till högskolelagen samt i Kalven-rapporten och Magna Charta Universitatum. Övriga justeringar nedan är avgränsade och tydligt motiverade. Varje justering redovisas tillsammans med den synpunkt den möter, de alternativ som övervägts och hur den förhåller sig till kodexens källor.

3. Föreslagna justeringar

3.1 Akademisk frihet och institutionell autonomi

Nuvarande lydelse:

| Akademisk frihet

Föreslagen lydelse:

| Akademisk frihet och institutionell autonomi

Vid mötet lyftes förslag att lyfta in institutionell autonomi i rubriken till detta stycke. Begreppet institutionell autonomi finns redan i första meningen ("lärosätenas självbestämmande"/"autonomi"), så tillägget i rubriken är en förstärkning, inte en ny sakfråga. En invändning gällde att göra institutionell autonomi till ett eget, definierat begrepp i löptexten – det förslås inte här, se avsnitt 4.

Denna ändring stärker även kopplingen till Magna Charta Universitatum ("Universitet är självständiga institutioner ... behöver vara oberoende") och till Rom-/Tiranakommunikéernas lista där institutionell autonomi och akademisk frihet anges som två skilda men sammanlänkade värden.

3.2 Saklig hållning

Nuvarande lydelse:

Rektor och ledarskapet på olika nivåer ska slå vakt om lärosätets autonomi och värna om en trovärdig hållning i komplexa frågor.

Föreslagen lydelse:

Rektor och ledarskapet på olika nivåer ska slå vakt om lärosätets autonomi och värna om en saklig hållning i komplexa frågor.

Denna justering löser ut den konkreta frågan vid mötet: "Vad betyder trovärdig? Kanske bättre med saklig." "Trovärdig" syftar delvis på förtroende och legitimitet utåt, medan "saklig" är snävare och pekar på det vetenskapliga arbetssättet. Trovärdighetsdimensionen, särskilt kopplingen till allmänhetens förtroende, finns kvar i kodexen under "Samhällsansvar och samverkan" (3.6).

"Saklighet" ligger nära Kalven-rapportens och Chicago-principernas resonemang om institutionell neutralitet grundad i fritt sökande och opartiskhet, snarare än i extern uppfattning om trovärdighet. Ordvalet ansluter också till hur "sakligt och vetenskapligt grundade argument" beskrivs i bakgrundsrapporten (Ekberg & Söderbergh Widding, september 2025, kap. 5).

3.3 Kollegialitet

Nuvarande lydelse:

Vid universitet och högskolor finns en kollegialitet som innebär ansvar för en kultur där kunskap och det goda argumentet står i fokus. Det ger också inflytande och handlingsutrymme för studenter, lärare och forskare. Hur olika beredande organ och beslutsprocesser förhåller sig till varandra ska vara tydliggjort och transparent. Studenternas inflytande ska både garanteras och uppmuntras.

Föreslagen lydelse:

Vid universitet och högskolor är kollegialitet ett grundläggande arbetssätt som beskriver den vetenskapliga praktiken och hur man arbetar för att följa och upprätthålla vetenskapliga normer. Kollegialiteten utövas av lärare och forskare som, i kraft av sin vetenskapliga eller konstnärliga kompetens, gemensamt granskar utbildningens och forskningens kvalitet, i en självstyrande kultur där kunskap och det goda argumentet står i fokus. Kollegialiteten är ett uttryck för det akademiska medborgarskap som alla vid lärosätet delar, men den bör hållas isär från och samordnas med det bredare medarbetarskapet. Studenternas inflytande över utbildningen och sin situation ska garanteras och uppmuntras. Hur olika beredande organ och beslutsprocesser förhåller sig till varandra ska vara tydliggjort och transparent.

Detta stycke fick flest kommentarer vid den extra förbunds församlingen och har därför beretts av styrelsen med särskild noggrannhet. Den justerade lydelsen är nu direkt förankrad i SUHF:s egen rapport Det kollegiala livet (Eriksson-Zetterquist & Sahlin, maj 2026). Frågorna diskuterades vid förbunds församlingen i mars 2026 och rapporten presenterades på ett offentligt webinarium den 28 augusti. Förbunds församlingens ledamöter har alltså sett resonemanget förut.

Förslaget inleds nu med en formulering från rapporten som lyfts fram på båda mötena den 28 augusti. Den står här som en portal till avsnittet och beskriver kollegialitetens roll och syfte vid universitet och högskolor.

Den föreslagna justeringen av detta stycke anknyter till rapportens resonemang och löser de frågor som lyftes i diskussionen på den extra förbunds församlingen på detta vis:

- Rapporten definierar kollegialitet, med stöd i Waters (1989), som ett självstyrande och självkontrollerande arbetssätt där de med vetenskaplig/konstnärlig expertis gemensamt granskar och kvalitetssäkrar – vilket löser flera ledamöters önskan om att göra kvalitet till styckets tydliga kärna.
- Rapporten varnar uttryckligen för att blanda samman “kollegiet” med det bredare “medarbetarskapet”, och beskriver just den sammanblandningen som en orsak till att kollegialitet “urvattnas” (“collegial washing”) – vilket stämmer med invändningen mot att “inflytande och handlingsutrymme” gäller alla urskillningslöst, och förklarar samtidigt varför flera ledamöter upplevde just detta stycke som mer urvattnat än en tidigare version.
- Rapporten kopplar uttryckligen “akademiskt medborgarskap” till kollegialt ansvarstagande – vilket löser en iakttagelse att medborgarskapsbegreppet i inledningen annars aldrig följs upp.
- Lärosätets kollegiala kärna definieras som de med “vetenskaplig eller konstnärlig kompetens”, medan “akademiskt medborgarskap” uttryckligen omfattar alla. Liksom rapporten betonar kodexen att medarbetarskap och studentinflytande ska samordnas med, inte underordnas, det kollegiala arbetet. Sammantaget tydliggör detta kollegialitetens avgränsning i linje med flera ledamöters argumentation.

Rubriken “Kollegialitet” behålls oförändrad.

Förslaget till justering stärker anknytningen till Magna Charta Universitatum's grundprincip om att lärosäten är självständiga institutioner som själva, på vetenskapens villkor, avgör vad som håller vetenskaplig kvalitet. Det är samma tanke som rapportens beskrivning av kollegiet som “självstyrande och självkontrollerande”. Den självständighet som ligger i kollegial självkontroll är också den institutionella grund som gör det möjligt för lärosätena att vara en kritiskt reflekterande kraft i samhället (jfr 3.6). Ett urvattnat kollegium försvagar även den yttre trovärdigheten.

3.4 Forskarutbildning

Nuvarande lydelse:

Sammanhängande miljöer med utbildning, forskarutbildning och forskning ska eftersträvas och kan uppnås inom ett lärosäte eller genom samarbete mellan lärosäten.

Föreslagen lydelse:

Sammanhängande miljöer med utbildning, forskarutbildning och forskning ska eftersträvas. Ett lärosäte som inte själv bedriver forskarutbildning bör säkerställa detta genom samarbete med andra lärosäten.

Denna justering löser ut en återkommande invändning att meningen är obegriplig. Invändningen hanteras genom att skriva ut förtydligandet att ett lärosäte som inte har egen forskarutbildning i stället behöver se till att ingå i ett sammanhang för att möjliggöra återväxt. Att dela upp meningen i två gör den något längre, men det är en rimlig avvägning mot tydlighet.

Ett annat förslag som lyftes på mötet var att byta “eftersträvas” mot “eftersträvarsamt”. Det bedöms dock inte lösa grundproblemet och föreslås därför inte.

Justeringen ansluter till Magna Chartas princip att undervisning och forskning ska vara sammanflätade, och till Magna Charta 2020:s utgångspunkt att lärosäten “kan finna många former beroende på kultur, geografi och historia” – dvs. att olika lärosäten kan uppfylla samma princip på olika sätt.

3.5 Fri rörlighet

Nuvarande lydelse:

Studenters och forskares fria rörlighet ska underlättas och understödjas.

Föreslagen lydelse:

Studenters, lärares och forskares fria rörlighet ska underlättas och understödjas.

Detta löser ut ett konkret påpekande att övriga stycken i kodexen genomgående talar om "studenter, lärare och forskare", men lärarna ser ut att ha fallit bort i just denna mening. Detta är alltså en språklig konsekvensändring som inte innebär någon förändring i sak.

3.6 En kritiskt reflekterande kraft

Nuvarande lydelse:

Universitet och högskolor är en självklar och central del i och för samhället, för samtiden och framtiden. Samverkan med det omgivande samhället utgår från den vetenskapliga kunskapen. Lärare och forskare ska vara synliga och aktiva i offentligheten och sprida kunskap samt värna allmänhetens förtroende för verksamheten. Samverkan med omgivande aktörer, företag och organisationer ger ett ömsesidigt utbyte och rörligheten mellan lärosäten och andra aktörer ska aktivt understödjas.

Föreslagen lydelse:

Universitet och högskolor är en självklar och central del i och för samhället, för samtiden och framtiden – och genom sin verksamhet en kritiskt reflekterande kraft i samhällsutvecklingen. Samverkan med det omgivande samhället utgår från den vetenskapliga kunskapen. Lärare och forskare ska vara synliga och aktiva i offentligheten och sprida kunskap samt värna allmänhetens förtroende för verksamheten. Samverkan med omgivande aktörer, företag och organisationer ger ett ömsesidigt utbyte och rörligheten mellan lärosäten och andra aktörer ska aktivt understödjas.

Denna justering görs efter önskemål om att lärosätenas stora betydelse för samhällsutvecklingen ska framgå tydligare. Justeringen adresserar samtidigt en oro som har uttryckts att kodexen "missar att få med oss alla", genom att låta lärosätet i sin helhet – inte en enskild grupp – bära rollen som kritiskt reflekterande kraft.

Skrivningen förenar två saker som annars kan uppfattas stå i spänning till varandra: att lärosätet är en kritiskt reflekterande kraft i samhällsutvecklingen, och att det samtidigt är åsiktsneutralt. Det är just genom sin verksamhet – fri kunskapsbildning, kollegial granskning och utbildning av studenter till kritiskt och självständigt tänkande – som lärosätet bidrar kritiskt till samhällsutvecklingen, inte genom att som institution ta ställning i enskilda politiska eller sociala sakfrågor. Denna distinktion följer Kalven-rapportens huvudtanke om institutionell åsiktsneutralitet: lärosätet ska inte självt vara "kritikern" i dagsaktuella frågor, utan hemmet för och sponsorn av kritiker – de enskilda lärarna och studenterna, som åtnjuter full frihet att själva delta i samhällsdebatten. Samma distinktion följer även Magna Charta Universitatum's huvudtanke om institutionell autonomi: lärosäten ska vara självständiga institutioner vars forskning och utbildning är moraliskt och intellektuellt oberoende av all politisk makt och alla ekonomiska intressen. De två principerna kompletterar varandra: Kalvens åsiktsneutralitet handlar om att lärosätet inte tar ställning i enskilda samhällsfrågor, medan Magna Chartas autonomi handlar om att lärosätet inte styrs utifrån av politiska eller ekonomiska maktintressen. Tillsammans är de inte en motsägelse till att vara en kritiskt reflekterande kraft, utan själva förutsättningen för den: det är genom att vara oberoende utåt och avstå från att ta ställning i sakfrågor inåt som lärosäten kan upprätthålla den fria och allsidiga kunskapsbildning som gör kritisk reflektion möjlig, och som därmed tjänar samhällsutvecklingen på lång sikt. Justeringen möter även en önskan om en tydligare markering av den epistemiska självständigheten, d.v.s. förmågan att tänka kritiskt, värdera kunskap och bilda egna uppfattningar oberoende av vad auktoriteter, grupper eller trender diktarar.

Begreppet kritisk reflekterande kraft används som en återkommande motivering för universitet och högskolor i förarbeten till högskolelagen (dir. 2007:158 s. 1, prop. 2009/10:149 s. 1 och 15, jfr. även prop. 2006/07:3 s. 6) liksom i direktivet till den nu pågående statliga utredningen om lärosätenas organisationsform (dir. 2026:5, s. 3). Formuleringen bygger vidare på Ekberg/Söderbergh Widding-rapportens egen sammanfattning (kap. 5) och på Kalven-rapportens och Magna Charta Universitatum's resonemang om institutionell åsiktsneutralitet respektive autonomi, som redogjorts för ovan.

Skrivningen hänger också ihop med kollegialitetsstycket i 3.3: det är genom en fungerande, självstyrande kollegial kärna som lärosätet som helhet kan göra anspråk på att vara en kritiskt reflekterande kraft utåt. Utan denna interna grund blir påståendet en oförankrad honnörsfras.

4. Synpunkter som föreslås kvarstå utan ändring

Nedan redovisas synpunkter som framfördes vid mötet som föreslås kvarstå utan ändring:

- **Byta rubrik “Kollegialitet” mot “Akademiskt medborgarskap”.**

Några ledamöter ville uttryckligen behålla “Kollegialitet” som rubrik. En rubrikändring på just denna omdiskuterade punkt så sent i processen riskerar att öppna en ny strukturdiskussion utan att det finns samsyn om vinsten. Den sakfråga som låg bakom förslaget (kopplingen mellan medborgarskap och kollegialitet) hanteras i stället i själva löptexten, se 3.3.

- **Definiera “institutionell autonomi” som eget begrepp i löptexten.**

En invändning som bör beaktas är att detta är en definitionsfråga som är svår att reda ut inom ramen för en kort kodextext. Begreppet läggs därför bara till i rubriken (3.1), där det förstärker utan att kräva en egen definition.

- **Byta “eftersträvas” mot “eftersträvansvärt” i forskarutbildningsmeningen.**

Grundproblemet var att hela meningen var svårbegriplig, inte ordet “eftersträvas” i sig. Att bara byta ett ord hade riskerat att lämna sakfrågan olöst. Se i stället 3.4.

- **Explicit skriva ut “alla, inklusive studenter” i inledningen.**

Den nuvarande skrivningen – “Kodexen och det akademiska medborgarskapet omfattar alla vid ett lärosäte” – är redan uttömmande. Att särskilt nämna en grupp riskerar att väcka frågan om varför inte andra grupper (T/A, doktorander) också nämns explicit. Tydligheten löses i stället genom skärpning i 3.3.

5. Sammanfattande rekommendation

Styrelsen föreslår att förbunds församlingen fastställer kodexen enligt bifogat förslag.

UniDig

Dokument

--

Förslag

Förbundsårsamlingen tar del av informationen och diskuterar hur SUHF fortsatt kan stödja UniDigs utveckling.

Bakgrund

I SUHF verksamhetsplan för 2026 anges att SUHF ska stödja etableringen av UniDig. Jan-Ingvar Jönsson, ordförande för UniDig, kommer därför under förbundsårsamlingen att ge en aktuell lägesbild av konsortiets utveckling och presentera de frågor och prioriteringar som står på UniDigs agenda framåt.

Vetenskapsrådets har haft ett regeringsuppdrag att ta fram förslag på hur digital infrastruktur för forskning kan samordnas nationellt. Jan-Ingvar Jönsson kommer även att berätta om hur Vetenskapsrådets förslag förhåller sig till lärosätenas ansvar och behov samt till UniDigs uppdrag.

Bibsamkonsortiet

Dokument

--

Förslag

Förbunds församlingen tar del av en lägesrapport från Bibsamkonsortiet.

Bakgrund

Bibsamkonsortiets arbete berör alla lärosäten. Förhandlingarna med förlagen är viktiga och resultaten får ofta stor ekonomisk betydelse. Av denna anledning är det angeläget att alla SUHF:s medlemmar får ta del av en lägesrapport från Bibsamkonsortiet.

Hans Adolfsson, ordförande i Bibsamkonsortiet, informerar om arbetet inom konsortiet.

Samarbete inom hälso- och sjukvårdsutbildningar

Dokument

-

Förslag

Förbunds församlingen tar del av informationen.

Bakgrund

SUHF:s utredning om samarbete mellan lärosäten kring hälso- och sjukvårdsutbildningar (Tham & Humble, oktober 2025) lämnade konkreta förslag om hur lärosätena tillsammans kan ta ett större gemensamt ansvar för utbildningarnas kvalitet och för kompetensförsörjningen till hälso- och sjukvården.

SUHF:s expertgrupp för hälso- och sjukvårdsutbildningarna har i uppdrag att arbeta vidare med förslagen. I uppdraget ingår bland annat att föreslå åtgärder för ökad samverkan och samordning mellan lärosätena i strategiskt viktiga frågor, såsom förenade anställningar, VFU/klinisk praktik, karriärvägar och forskarutbildning, samt att främja regionala och nationella samarbeten kring utbildningarna. Expertgruppens ordförande Roger Klinth, rektor vid Marie Cederschiöld högskola, och vice ordförande Annika Östman Wernerson, rektor vid Karolinska Institutet, lämnar en lägesrapport om arbetet.

Som ett utskott till expertgruppen har SUHF inrättat en arbetsgrupp för ökat samarbete kring specialistsjuksköterskeutbildningarna, ett område där utredningen såg ett särskilt behov av samarbete. Arbetsgruppen ska ta fram konkreta förslag om bland annat en nationell arena för dialog mellan berörda lärosäten, antalet inriktningar, gemensamma principer för samarbete eller arbetsfördelning mellan lärosäten, utökad distansutbildning och samordning av VFU-platser. Arbetet ska slutredovisas till expertgruppen senast den 31 december 2026. Mia von Euler, rektor vid Sophiahemmet Högskola och ledamot i arbetsgruppen, lämnar en lägesrapport från arbetsgruppen.

Samarbete inom lärarutbildningsområdet

Dokument

- Samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet – konferensunderlag

Förslag

Förbunds församlingen tar del av lägesrapporten och diskuterar den riktning som utredningen föreslår inför rapporteringen i december.

Bakgrund

Regeringen beslutade i december 2025 om en reformerad lärarutbildning med skärpta behörighetskrav från 2027 och ett förändrat innehåll från 2028. Antalet studenter väntas minska betydligt, med stora skillnader mellan program, ämnen och lärosäten. Styrelsen fastställde i januari 2026 en övergripande inriktning för SUHF:s arbete för att främja samarbete inom lärarutbildningsområdet. Som en del av detta har en utredning tillsatts inom Expertgruppen för analys, med Åke Ingerman, rektor vid Örebro universitet, som utredare.

Utredningen har genomfört dialogmöten med de 27 lärosäten som bedriver lärarutbildning och tagit fram omfattande underlag om utbud, rekrytering och kompetensbehov. Vid den nationella konferensen den 19 oktober presenterar utredningen sina analyser och preliminära förslag, bland annat principer för systemkvalitet, regionala kluster av lärosäten för koordinering av utbud, nationell samordning för små och sårbara ämnen, gemensamma modeller för andraämneshandlingarnas placering i ämneslärarutbildningen samt underlag för överenskommelser om samarbete. Utgångspunkten är genomgående att varje lärosäte även fortsättningsvis fattar sina egna beslut.

Utredningsarbetet befinner sig nu i ett avgörande skede. Inför rapporteringen i december vill styrelsen stämma av med förbunds församlingen den riktning som utredningen föreslår och hur diskussionerna förts vid konferensen. Utredaren informerar även om utredningens fortsatta arbete under våren 2027.

Underlaget konstaterar att lärosätesledningarna behöver ha en aktiv roll när beslut om utbud och dimensionering får konsekvenser bortom det egna lärosätet, och att möjligheterna att hantera förändringarna stärks om sektorn förmår agera samlat. Som utgångspunkt för förbunds församlingens diskussion föreslås därför följande frågor:

- Hur ser förbunds församlingen på den riktning som utredningen föreslår?
- Vad behöver lärosätena göra, enskilt och tillsammans, för att förslagen ska få genomslag?

Samarbete och samordning inom lärarutbildningsområdet

Konferensunderlag

SUHF:s utredning för att främja samarbete inom
lärarutbildningsområdet
2026-10-19

Innehåll

Sammanfattning	1
Varför samarbete och samordning behövs som en del i lärarutbildningens förändring	1
Utredningens huvudförslag	1
Inledning.....	3
Mot en stärkt systemkvalitet genom ökat gemensamt ansvarstagande	4
Kvalitet som utgångspunkt för förändring	6
Kvalitet i utbildningens innehåll	6
Kvalitet i utbildningarnas genomförande	6
Kvalitet i relation till kompetensförsörjning	7
Sammanfattande slutsatser om kvalitet	8
Förslag: Principer för systemkvalitet	8
Utbud och behov	11
Förslag: Ansvarsfördelning för koordinering av utbud	13
Studiegångar och utbildningsstruktur i ämneslärarprogrammet	16
Fönster för andraämnestudier	16
Förslag: Samordnade studiegångar som grund för studentmobilitet.....	19
Former för samarbete	20
Kompletterande förutsättningar genom beslut från regering och riksdag.....	21

Sammanfattning

Varför samarbete och samordning behövs som en del i lärarutbildningens förändring

Regeringen skärper behörighetskraven till de flesta lärarutbildningar från 2027 och ändrar utbildningarnas innehåll från 2028. 30–60 procent av dagens studenter skulle inte uppfylla de nya behörighetskraven. Färre studenter väntas göra vissa program och ämnen för små för att bära kostnader och kvalitet. Risken är stor att detta leder till att utbudet av lärarutbildningar minskar och att lärarförsörjningen försvåras i hela landet. Studenter rekryteras ofta regionalt och arbetar ofta nära sitt lärosäte; utbildning som innebär flytt till en annan ort är därför inte alltid ett fungerande alternativ.

Lärosätenas skilda uppdrag och organisation gör enhetliga lösningar svåra. Beslut som är rimliga lokalt kan få negativa följder för det samlade utbildningsutbudet. Gemensamma principer och viss samordning behövs inför svåra prioriteringar.

Utredningens huvudförslag

- Enas om principer för systemkvalitet. Förutom att beakta kvalitet i det enskilda programmet vid olika beslut, föreslås även att kvalitet i relation till ett regionalt och nationellt perspektiv beaktas. Förslag till principer för detta är att prioritera i tur och ordning (1) utbildningens vetenskapliga, ämnesdidaktiska och professionella innehåll, (2) förutsättningarna att genomföra den med långsiktigt hög kvalitet och (3) dess bidrag till tillgänglighet och lärarförsörjning. Alla tre dimensioner måste beaktas. Principerna ska vägleda beslut om utbud och dimensionering, och kunna synliggöra när olika utbildningar fyller viktiga nationella behov.
- Ansvar för utbud i regionala kluster av lärosäten. Samordna utbud och dimensioneringsprocesser i klustret utifrån gemensamma data för att ge bästa möjliga bredd i utbudet och möjligheter att möta kompetensförsörjningsbehoven inom klustrets region.
- Komplettera med nationell samordning för små och sårbara ämnen. Lärosäten med goda förutsättningar kan dela ansvar för utbildningar som är viktiga för skolan men har för få studenter för att vara bärkraftiga på många håll.
- Gör ämneslärarstudenters andraämne möjligt att läsa vid andra lärosäten. Välj en av ett begränsat antal gemensamma modeller för när de 90 högskolepoängen i andraämnet läses och samordna gärna placeringen regionalt. Enas också om nivå på förkunskapskrav, syn på ämnesdidaktik, självständigt arbete och praktiska former för studentmobilitet, inklusive distanslösningar där avstånden kräver det. Detta kan bevara ett brett ämnesutbud och stärka små utbildningar.
- Utveckla samarbete i regionala kluster av lärosäten. Bygg gemensamt utbud av inriktningar och ämnen i klustret och ha återkommande dialog med skolhuvudmän.

Målet är att regionens samlade utbud ger realistiska vägar till alla lärarexamina med olika inriktningar, utan att varje lärosäte behöver erbjuda allt.

- Förankra ett gemensamt åtagande och formalisera samarbetet. SUHF-rekommendationer och överenskommelser bör ge likvärdiga villkor för exempelvis regionalt utbud, kompetensdelning, ansvarsfördelning och gemensamma program. Lärosätena fattar fortsatt egna beslut om utbud, ekonomi och organisation, men gör det med hänsyn till följderna för hela systemet. Tidiga, samordnade beslut ger andra lärosäten möjlighet att anpassa sig.
- Begär kompletterande statligt stöd. Finansiering för studentmobilitet, samordning och nationellt små ämnen, samt möjliga regeländringar och långsiktiga investeringar i kompetens och utbildningsmiljöer, kan göra samarbetet genomförbart

Inledning

Läroarutbildning är svenska lärosätens kanske största familj av utbildningar, och är idag organiserad som en yrkesexamen riktad mot olika delar av skolan: förskoläroarexamen, grundläroarexamen, ämnesläroarexamen, yrkesläroarexamen, samt påbyggnadsutbildningarna specialläroare och specialpedagog. Samtliga läroarutbildningar har sedan de fördes in i den högre utbildningen 1977 en akademisk och vetenskaplig grund från ett antal, sinsemellan ganska olika, områden. Läroarutbildningarna är föremål för omfattande politisk styrning, med ett stort antal examensmål, varav vissa på detaljerad nivå. Förutsättningarna varierar över de 27 lärosäten som idag erbjuder någon läroarutbildning, både vad gäller vilka och hur stora delar av lärosätets olika miljöer som medverkar och hur utbildningarnas styrning är organiserad och fördelad på olika nivåer inom lärosätet. Tar man hänsyn till omfattningen av och kopplingen till relevanta vetenskapliga miljöer blir bilden än mer mångfacetterad.

Läroarutbildningarna har (liksom skolan) frekvent reformerats och omgärdats av olika initiativ. Nu är en större förändring beslutad, som påverkar behörighet för studenter från och med 2027 och ger inom flera områden betydande innehållsliga förskjutningar från och med 2028. Höjda behörighetskrav innebär att cirka 30–60 procent av de studenter som idag läser utbildningarna skulle vara obehöriga från 2027, med variation mellan olika program och lärosäten. Det är i nuläget inte klart hur sökmönster kommer att påverkas. Regeringen har signalerat att man, i linje med de förslag som lades i utredningen som låg till grund för reformen, kommer att justera prislappar för att lärosätena ska kunna använda samma takbelopp till läroarutbildning, men med färre studenter. Hur detta tekniskt föreslås att hanteras är dock inte klart, men oavsett lösning kommer olika lärosäten att påverkas på olika sätt. I och med valresultatet finns i nuläget ingen politisk ledning som kan fatta dessa beslut.

Det står dock klart att antalet studenter kommer att minska, där vissa program och vissa ämnesinriktningar vid vissa lärosäten kommer att minska mer än andra. Det innebär med hög sannolikhet att vissa utbildningsinriktningar inte kommer ha den kritiska massa som krävs vare sig ekonomiskt eller kvalitetsmässigt. Även om andra lärosäten kommer att kunna ta emot studenter finns flera risker. Den analys av små ämnen som gjorts av de så kallade noderna visar på att samma ämnesinriktningar riskerar att vara för små vid ett antal lärosäten, vilket innebär en förstärkning av nuvarande mönster. Därmed finns det risk att utbudet av möjligheter med dessa ämnesinriktningar kraftigt minskar, läggs ned eller ställs in, och att möjligheten att kompetensförsörja inom dessa inriktningar i hela landet minskar. Även antalet programstarter för hela program kan påverkas av liknande dynamik, även om risken för regionalt blinda fläckar är mindre.

Samtidigt skiljer sig förutsättningarna markant mellan lärosätena där struktur, uppdrag och organisatoriska förutsättningar varierar kraftigt, vilket gör att generella lösningar är svåra att identifiera och genomföra. På varje lärosäte finns dessutom komplexa interna beroenden som påverkar möjligheterna till förändring. Läroarutbildningen är ofta integrerad i en större utbildningskontext där ämnesmiljöer, institutioner, fakulteter och regionala samverkans-aktörer har starka intressen i hur utbudet ska utvecklas. Det innebär att beslut om förändringar sällan kan betraktas som isolerade åtgärder utan får konsekvenser för flera delar av verksamheten.

Trots att flera av utmaningarna är gemensamma saknas i stor utsträckning utarbetade modeller och etablerade arbetssätt för hur sektorn gemensamt ska hantera dem. Lärosätena är därtill hårt belastade av det pågående förändringsarbetet, vilket begränsar möjligheterna att utveckla nya former för samverkan och gemensamt ansvarstagande, även om behovet är tydligt. Det samlade utbildningsutbudet kommer sannolikt att behöva koncentreras eller minska inom vissa områden. Samtidigt fattar varje lärosäte sina beslut utifrån egna förutsättningar, prioriteringar och strategiska överväganden. Detta skapar en inneboende spänning mellan vad som kan framstå som ändamålsenligt ur ett systemperspektiv och vad som uppfattas som rationellt eller genomförbart för det enskilda lärosätet.

Föreliggande dokument bygger på flera kompletterande underlag som tillsammans syftar till att ge en samlad bild av lärarutbildningens förutsättningar och utvecklingsbehov. Som grund har kvantitativa data om utbildningsutbud, söktryck, examina och kompetensbehov använts och visualiserats för att möjliggöra jämförelser och identifiera övergripande mönster på systemnivå. Analysen kompletteras med material om utbildningsstrukturer inom ämneslärarprogrammet samt skriftliga underlag som beskriver olika organisatoriska och utbildningsmässiga förutsättningar vid lärosätena. Därtill har kvalitativa underlag från dialogmöten, enkäter och andra former av dialog samlats in för att belysa de överväganden, utmaningar och prioriteringar som präglar lärosätenas arbete. Kombinationen av statistiska underlag och lärosätenas egna erfarenheter ger förutsättningar att analysera både systemövergripande utvecklingstendenser och de lokala villkor som påverkar möjligheterna till förändring. Sammantaget pekar utvecklingen mot ett ökat behov av samarbete kring utbildningsutbud, dimensionering, kvalitet och kompetensförsörjning. Frågan är inte bara hur enskilda lärosäten ska hantera förändringarna, utan hur sektorn som helhet kan ta ett större gemensamt ansvar.

Mot en stärkt systemkvalitet genom ökat gemensamt ansvarstagande

Lärarutbildningarna står inför ett antal utmaningar som i allt mindre utsträckning kan förstås eller hanteras enbart utifrån det enskilda lärosätets perspektiv. Frågor om kompetensförsörjning, små ämnen, utbildningsutbud, dimensionering och utbildningarnas struktur påverkar inte bara det egna lärosätets verksamhet utan också lärarutbildningssystemets samlade förmåga att möta skolväsendets behov av utbildade lärare och förskollärare.

Mot denna bakgrund väcks frågan om hur ett ökat gemensamt ansvarstagande från lärosätenas sida kan kombineras med en fortsatt stark autonomi för lärosätena. En möjlig målbild är att gradvis flytta fokus från parallella lokala optimeringar till ett mer utvecklat gemensamt ansvar för lärarutbildningens kvalitet och kompetensförsörjning. Det innebär inte att det lokala perspektivet blir mindre viktigt, utan att beslut och prioriteringar i högre grad också behöver relateras till utbildningssystemet som helhet. En sådan utveckling förutsätter att kvalitet inte enbart förstås som en egenskap hos enskilda utbildningar eller lärosäten, utan även som en fråga om systemkvalitet.

Ett ökat gemensamt ansvarstagande behöver bygga på en kombination av gemensamma principer och fortsatt lokal beslutanderätt. En möjlig väg framåt är att utveckla rekommendationer inom ramen för SUHF som, tillsammans med en bred samsyn mellan lärosätena, kan fungera som vägledning för framtida samordning och förändringsarbete.

Sådana rekommendationer skulle inte ersätta lärosätenas beslutsfattande, men kunna bidra med gemensamma utgångspunkter för hur frågor av gemensamt intresse hanteras. En central del i detta arbete är att etablera principer för systemkvalitet som kan fungera som referensram vid förändringar av utbildningsutbud, utbildningsstruktur och dimensionering. Syftet är inte att skapa enhetliga lösningar, utan att säkerställa att olika beslut fattas utifrån transparenta och gemensamt förankrade överväganden där såväl utbildningarnas kvalitet som deras betydelse för kompetensförsörjningen beaktas.

Ett utvecklat gemensamt ansvar kan också innebära tydligare former för regional och nationell koordinering. Det kan exempelvis handla om gemensamma utgångspunkter för planering av utbildningsutbud, samordning kring andraämnena inom ämneslärarutbildningen, principer för dimensionering samt former för samverkan kring utbildningar eller ämnen där studentunderlagen är begränsade. Ett sådant arbete förutsätter inte central styrning av utbudet, men väl en ökad grad av samordning och dialog kring frågor som har konsekvenser utanför det egna lärosätet. I detta sammanhang kan en kombination av regionala och nationella samverkansstrukturer vara en möjlig väg framåt. Regionala samarbeten kan skapa närhet till kompetensförsörjningsfrågor och lokala behov, medan nationella strukturer kan bidra till överblick, erfarenhetsutbyte och hantering av frågor som sträcker sig bortom enskilda regioner. Tillsammans kan dessa nivåer skapa bättre förutsättningar för samarbete, ansvarsfördelning och långsiktig planering.

Slutligen finns det frågor där lärosätenas gemensamma ansvar inte är tillräckligt. För att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för samordning och kompetensförsörjning kan vissa insatser behöva stödjas av andra delar av staten, exempelvis genom nationella underlag, anpassade regelverk eller andra åtgärder som underlättar samarbete och gemensamt ansvarstagande. Ett utvecklat systemperspektiv förutsätter därmed inte bara samverkan mellan lärosäten, utan också en fortsatt dialog mellan sektorn och departementet om hur framtidens lärarutbildning bäst kan stödjas. En utveckling mot ökat gemensamt ansvarstagande förutsätter också gemensamma principer för hur förändringsprocesser genomförs. Lärosätena står inför en period av omfattande omställning där beslut om utbildningsutbud, dimensionering och organisering i allt större utsträckning kommer att få konsekvenser även utanför det egna lärosätet. Om sektorn förmår agera samlat och undvika att lärosäten ställs mot varandra stärks möjligheten att hantera förändringarna på ett sätt som gynnar lärarutbildningen som helhet. Detta förutsätter ett samtidigt solidariskt, realistiskt och pragmatiskt förhållningssätt.

Kvalitet som utgångspunkt för förändring

Som en del av utredningen har åtta dialogmöten genomförts med deltagare från 27 lärosäten som erbjuder lärarutbildning. Samtalen har fokuserat på samarbete och samordning inom lärarutbildningen, med särskild tonvikt på regional samverkan, små ämnen, utbildningarnas struktur och dimensionering. En genomgående iakttagelse från dialogmötena är att det finns en bred vilja till ökad samverkan och ett starkt gemensamt engagemang för lärarutbildningens kvalitet. Samtidigt framträder betydande skillnader i hur kvalitet förstås och vilka aspekter som betonas. Kvalitetsbegreppet fylls med olika innehåll beroende på lärosätenas uppdrag, utbildningsmodeller och position i systemet. De skillnader som framträder handlar därför i mindre utsträckning om målkonflikter kring kvalitet som sådan, utan snarare om hur olika kvalitetsdimensioner ska förstås, prioriteras och vägas mot varandra.

Utifrån dialogerna framträder tre återkommande dimensioner av kvalitet: kvalitet i utbildningens innehåll, kvalitet i utbildningens genomförande samt kvalitet i relation till kompetensförsörjning. Tillsammans ger dessa dimensioner en möjlig utgångspunkt för principer om systemkvalitet.

Kvalitet i utbildningens innehåll

Dialogerna synliggjorde att olika aspekter av innehållslig kvalitet betonas av olika typer av lärosäten. Större, mer forskningsintensiva universitet tenderade att i högre grad lyfta betydelsen av kritisk massa, forskningsmiljöer och långsiktigt hållbara akademiska strukturer som centrala kvalitetsfaktorer. Specialiserade lärosäten betonar i högre grad utbildningarnas särart, professionsrelevans och att förutsättningarna för kvalitet ser olika ut mellan olika lärarutbildningar, exempelvis beroende på ämnenas storlek, professionskrav, utbildningsmodell och behov av specialiserade miljöer. Kvalitet beskrivs i hög grad som utbildningens förmåga att förbereda studenterna inför den kommande yrkesutövningen och att bygga vidare på de särskilda förutsättningar som finns inom respektive ämne eller profession. Mindre, mer regionalt orienterade lärosäten återkom oftare till frågan om hur hög kvalitet kan upprätthållas även i miljöer med begränsade studentvolym.

Dialogerna visar därmed att det finns en bred samsyn om vikten av vetenskaplig och professionell kvalitet, men också att kvalitet kan uttryckas på olika sätt. En återkommande avvägning handlar om relationen mellan starka kunskapsmiljöer och ett brett utbildningsutbud. Ju mer resurser samlas till färre miljöer, desto större möjligheter kan det finnas att bygga robusta akademiska strukturer. Samtidigt finns en oro för att viktiga utbildningar, ämnen eller profiler riskerar att försvagas om utbildningsutbudet koncentreras i alltför hög utsträckning. Detta blir särskilt tydligt i diskussionerna om små ämnen och nationellt unika utbildningar. Ett återkommande tema är därför frågan om när samordning stärker kvaliteten och när den riskerar att försvaga det som har byggts upp lokalt. Samtidigt får inte kvalitet reduceras till volym eller kritisk massa när olika utbildningsmiljöer jämförs.

Kvalitet i utbildningarnas genomförande

En andra dimension handlar om de förutsättningar som påverkar utbildningarnas genomförande. I dialogerna beskrivs kvalitet inte enbart som en fråga om innehåll, utan också som

en fråga om utbildningsmiljö, organisation och förutsättningar för lärande. Aspekter som studentgruppernas storlek, lärarkapacitet, studiegångar, samläsning, campus- respektive distansutbildning och utbildningens organisatoriska utformning återkommer i många samtal.

Här blir skillnaderna mellan lärosäten särskilt tydliga. Campusbaserade lärosäten framhåller den sammanhållna utbildningsmiljöns betydelse för studenternas lärande, utvecklingen av den framtida yrkesidentiteten och kontakterna mellan blivande lärare. I flera dialoger uttrycks också att campusmiljön i sig bidrar till kvalitet. Andra lärosäten betonar istället distansutbildningens betydelse för att nå nya studentgrupper, möta regionala behov och skapa flexibilitet. Dialogerna visar inte någon entydig uppfattning om vilken utbildningsform som generellt ger högst kvalitet. I stället framträder olika kvalitetslogiker där olika organisatoriska lösningar ses som ändamålsenliga utifrån olika förutsättningar.

En annan återkommande iakttagelse är att utbildningarnas struktur ofta är nära sammanlänkad med lärosätenas övriga verksamhet. Studiegångar, kursupplägg och samläsning har i många fall utvecklats under lång tid och är integrerade i både ekonomi, bemanning och andra utbildningar. Det innebär att förändringar som vid en första anblick framstår som enkla ofta får konsekvenser långt utanför den enskilda utbildningen.

Det spänningsfält som återkommer handlar därför mindre om kvalitet kontra effektivitet och mer om relationen mellan pedagogiska ambitioner och organisatoriska förutsättningar. Lärosätena beskriver en strävan att skapa goda lärandemiljöer, samtidigt som utbildningarna måste vara praktiskt genomförbara och långsiktigt hållbara. Frågor om struktur, samordning och gemensamma lösningar blir därmed inte enbart organisatoriska frågor utan också kvalitetsfrågor.

Kvalitet i relation till kompetensförsörjning

Den tredje dimensionen handlar om utbildningens bidrag till kompetensförsörjning och till systemet som helhet. I flera dialoger beskrivs detta som en kvalitetsfråga i sig. Här återkommer särskilt regionalt förankrade lärosäten till frågor om tillgänglighet, lärarförsörjning och geografisk närvaro. För dessa lärosäten beskrivs kvalitet inte enbart som en fråga om utbildningens interna utformning utan också om dess förmåga att bidra till skolväsendets behov av utbildade lärare och förskollärare. Lärarutbildningens roll i sammanhanget är inte enbart att utbilda lärare, utan också att göra utbildning tillgänglig för grupper som annars riskerar att stå utanför högre utbildning eller för regioner där lärarbristen är särskilt stor.

Samtidigt återkommer större lärosäten oftare till frågor om nationell helhet, långsiktig systemfunktion och gemensamt ansvar för lärarutbildningen. Specialiserade lärosäten lyfter dessutom att vissa utbildningar och ämnen har en nationell funktion som inte kan bedömas utifrån studentvolymerna ensamma.

I flera dialoger framhålls att studenternas geografiska rörlighet är betydligt mindre än vad nationella resonemang ibland förutsätter. Flera lärosäten beskriver att studenter ofta väljer studieort framför ämne och att utbildningar med stort samhälleligt behov inte nödvändigtvis är de utbildningar som attraherar flest sökande. Nationella behov, regionala behov och studenternas individuella preferenser sammanfaller därför inte alltid.

Dialogerna synliggör också frågor om systemansvar. Flera lärosäten lyfter att vissa utbildningar eller ämnen har en betydelse som sträcker sig långt utanför det egna lärosätet. Små utbildningar kan ha begränsade studentvolymen men samtidigt fylla en viktig funktion för skolväsendet eller för lärarutbildningssystemet som helhet. På så sätt blir kompetensförsörjning inte en fråga vid sidan av kvalitet, utan en del av kvalitetsens innebörd.

Sammanfattande slutsatser om kvalitet

Dialogmötena visar sammantaget att kvalitet utgör den tydligaste gemensamma utgångspunkten för diskussionen om samarbete och samordning inom lärarutbildningen. Samtidigt visar de att kvalitet inte är ett entydigt begrepp. För vissa lärosäten betonas i första hand utbildningens innehåll och vetenskapliga grund. För andra står genomförandet, utbildningsmiljöerna och studenternas lärande i centrum. För ytterligare andra blir kompetensförsörjning, tillgänglighet och systemansvar avgörande aspekter av kvalitet.

En viktig slutsats är därför att de skillnader som framträder i dialogerna sällan handlar om oenighet kring kvalitet som mål. I stället handlar de om hur olika kvalitetsdimensioner ska vägas mot varandra när de pekar i olika riktningar. Starka akademiska miljöer, goda utbildningsmiljöer och ett system som bidrar till kompetensförsörjning framstår alla som legitima och viktiga kvalitetsmål. Utmaningen ligger i att hantera de avvägningar som uppstår mellan dem. De tre dimensionerna ovan är en sammanställning av hur kvalitet har beskrivits och problematiserats i dialogmötena. De utgör inte i sig färdiga principer för beslut om utbud och dimensionering. Utredningen har därför, med dialogerna och övriga underlag som grund, omformulerat dimensionerna till tre vägledande principer för framtida förändringsprocesser.

Förslag: Principer för systemkvalitet

Dialogmötena visar att kvalitet i lärarutbildningen förstås genom flera dimensioner som tillsammans bidrar till utbildningarnas kvalitet och långsiktiga hållbarhet. Samtidigt betonar olika lärosäten olika dimensioner, vilket gör att lärosäten gör olika avvägningar med hänvisning till i praktiken olika balanser av kvalitet. Delvis kan detta kopplas till olika förutsättningar och olika funktion och på vilket sätt man bidrar till det gemensamma uppdraget att utbilda goda lärare i hela landet. Samtidigt saknas till viss del gemensamma principer för hur prioriteringar ska ske, när man inte ser till huruvida en utbildning (i sin helhet eller en viss inriktning) har hög kvalitet, utan till vilka utbildningar som bäst bidrar till hög kvalitet för det gemensamma uppdraget. Slutsatsen från utredningen är att en högre grad av gemensamma principer att utgå från skulle kunna öka sannolikheten att likartade slutsatser dras om olika handlingsalternativ i ett läge när många överväganden kring utbud och dimensionering blir aktuella, och minska risken för onödig konkurrens, bristande samlat ansvarstagande och konflikter, både på kort och lång sikt.

Tre övergripande sådana principer föreslås, och att de bör beaktas i fallande prioritetsordning. Samtidigt behöver det självklart finnas en balans mellan kvalitet enligt dessa tre principer där samtliga måste vara uppfyllda i viss mån och de kan inte ses som helt separata. Vi uppfattar att principerna ställer höga krav, men att de i sig själva inte innebär att vissa lärosäten sätts åt sidan. Det kräver att det som principerna förhåller sig till är de reella förhållandena och inte framför allt de ideala. Syftet är inte heller att göra en generell definition bortanför den

omfattande diskussion som finns om kvalitetsbegreppet, utan att ge viss konkret vägledning vid förändringar och överläggningar inom och mellan lärosäten.

Innehållslig och vetenskaplig kvalitet

Den främsta kvalitetsprincipen är att lärarutbildning ska ha stark vetenskaplig och professionell förankring. Det innebär att utbildningen måste uppfylla innehållsligt hög kvalitet med grund i olika vetenskapliga områden av relevans för lärarprofessionen, på aktuell nivå och inriktning. Det gäller olika förmågor inom den utbildningsvetenskapliga kärnan, ämneskunskaper och ämnesdidaktik. Därtill ska utbildningen ha en tydlig och aktuell professionsrelevans. Dessa utgör tillsammans utbildningens kärna och behöver vara integrerade genom utbildningens olika delar. Hög kvalitet förutsätter också att utbildningen präglas av progression och ett sammanhang som innebär att studenterna successivt utvecklar en vetenskapligt grundad och professionsrelevant kompetens. Ingen av dessa komponenter kan ensamt kompensera för brister i de övriga. Till exempel kan inte vetenskapligt starkt ämnesinnehåll kompensera för en svag ämnesdidaktisk grund, och hög professionsrelevans kan inte kompensera för en lägre grad av vetenskaplig kvalitet. Utbildningens kvalitet ska därför bedömas utifrån dess samlade innehållsliga styrka.

Den innehållsliga kvaliteten bärs både av utbildningens formella innehåll så som det uttrycks i utbildningsplan, kursplaner och litteraturbas, samt av den kompetens som de som i realiteten undervisar i programmet har i relation till det specifika innehållet såväl som det generella aktuella och relevanta vetenskapliga och professionella kunskapssammanhanget.

Kvalitet i genomförande i utbildningen som helhet

Hög innehållslig kvalitet beror i sin tur på att det finns organisatoriska och pedagogiska förutsättningar för att utbildningen ska kunna genomföras och utvecklas över tid. Kvalitet i denna bemärkelse rör hur utbildningen organiseras för studenterna och hur undervisningen bedrivs. Här är faktorer som lärares pedagogiska kompetens, utbildningsmiljö, studentvolym, möjligheter till kollegial samverkan och omfattningen av studenternas möjligheter till interaktion med såväl lärarutbildare som blivande och verksamma lärare viktiga. Studentgruppens storlek, bakomliggande motivation och genomsnittliga förkunskapsnivå är också av betydelse liksom omfattning och former för lärarledd undervisning. Utbildningens upplägg med examinationsformer och sammansättning av platsbundna och digitala inslag i utbildningen, liksom möjligheterna att skapa sammanhållna utbildningsmiljöer är också relevanta kvalitetsaspekter.

En bärande utgångspunkt är att utbildningar behöver ha tillräcklig omfattning och tillräckligt starka utbildningsmiljöer för att kunna upprätthålla och vidareutveckla kvalitet över tid. Om resurser, kompetens och studentunderlag sprids över alltför många små utbildningsmiljöer riskerar förutsättningarna för kvalitet att försvagas. Samordning eller koncentration kan därför vara motiverad när det bidrar till starkare och mer långsiktigt hållbara utbildningsmiljöer.

Systemkvalitet och kompetensförsörjning

När innehållslig kvalitet och genomförandekvalitet är säkerställda bör utbildningens bidrag till lärarutbildningssystemet som helhet beaktas. Kvalitet kan inte bedömas enbart utifrån den enskilda utbildningens lokala funktion utan också utifrån dess betydelse för den nationella

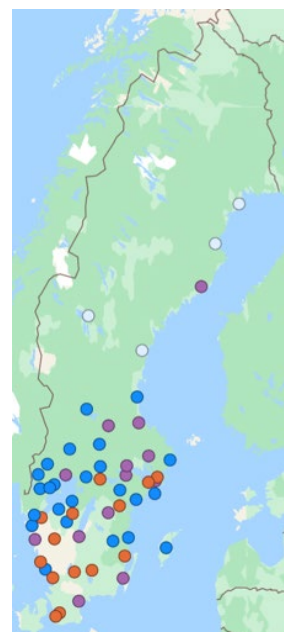
kompetensförsörjningen. Systemkvalitet handlar om hur det samlade utbildningsutbudet svarar mot samhällets behov av lärare. En utbildning som fungerar väl utifrån ett lokalt perspektiv kan samtidigt bidra till obalanser i systemet som helhet, exempelvis genom att utbildningskapacitet byggs upp inom områden där behovet är begränsat medan bristområden förblir underförsörjda. Omvänt kan utbildningar med små volymer ha stor betydelse för systemets funktion om de tillgodoser nationellt viktiga behov eller säkerställer kompetensförsörjning inom särskilt utsatta områden. Olika utbildningsvägar till samma examen kan fungera kompletterande till varandra och kan nå olika grupper av studenter med intresse för läraryrket, och kan därför fylla olika funktioner. De behöver dock även förstås i relation till varandra utifrån de andra kvalitetsprinciperna, särskilt om de fyller en liknande funktion.

Vid bedömningen bör därför hänsyn tas till utbildningens förmåga att attrahera och examinera studenter, dess betydelse för geografisk tillgänglighet och dess bidrag till ämnen eller inriktningar där behovet av utbildade lärare är särskilt stort. Kvalitet ska därmed förstås både som en egenskap hos den enskilda utbildningen och som ett bidrag till ett väl fungerande nationellt system.

Utbud och behov

Lärarytbildningarnas rekrytering, genomförande och arbetsmarknadsetablering sker i hög grad genom regionala processer. Underlag som tagits fram inom ramen för utredningen, och som exemplifieras nedan, visar bland annat att lärarytbildningens utbud sammantaget är väl spritt över landet, men också att förutsättningarna skiljer sig mellan olika inriktningar och ämnesområden. Vissa utbildningar erbjuds vid många lärosäten medan andra endast finns på ett begränsat antal orter.

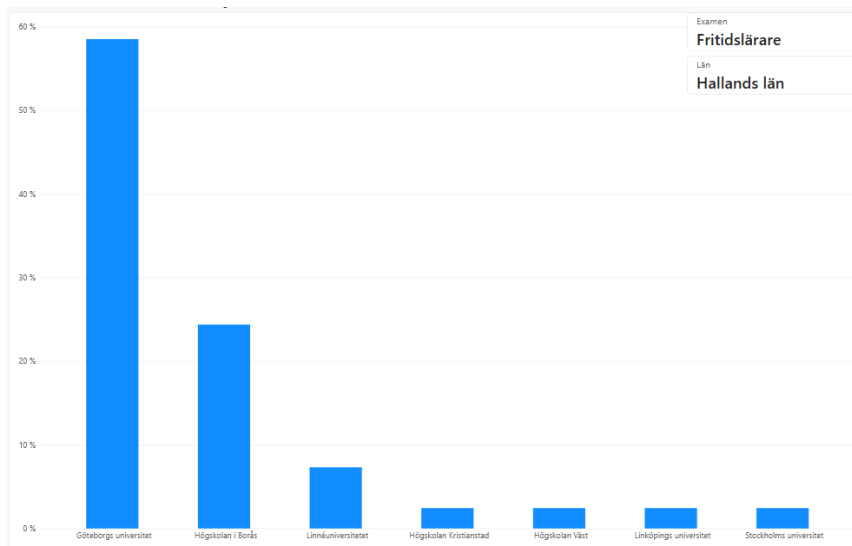
Utbudet av lärarytbildningar i Sverige finns beskrivet i den interaktiva webbapplikationen [Lärarytbildningar](#), som publicerats på SUHF:s webbplats. För några utbildningar är utbudet glest och ojämnt fördelat, men den generella bilden är att lärarytbildningen är väl spridd över hela landet.

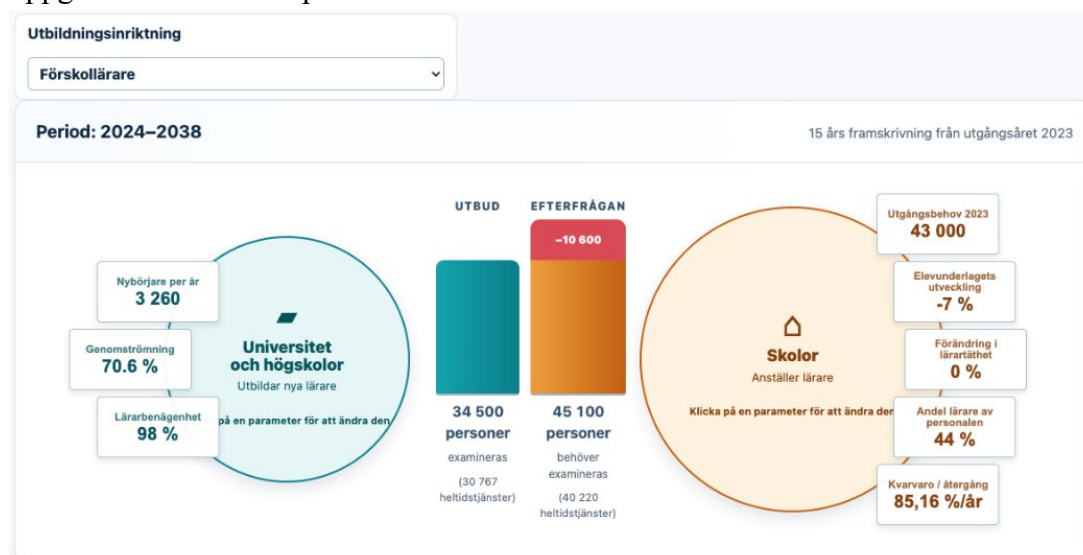
En annan webbapplikation, [Från och till](#), visar hur lärosätenas rekryteringsområden för lärarytbildningarna ser ut. Rekryteringen till lärarytbildningen är i de flesta fall primärt regional, i bemärkelsen att de flesta studenterna kommer från närområdet. Även till exempel ämneslärarytbildningen vid Uppsala universitet hämtar drygt 60 % av sina studenter från Stockholms och Uppsala län. För lärosäten med mycket distansundervisning är det mönstret mindre utpräglat, liksom för utbildningar som bara ges på ett fåtal platser i landet.

Samma webbapplikation kan också visa var de utexaminerade lärarna arbetar, per lärosäte. Det generella mönstret är att de studenter som utexamineras från lärarytbildningarna får arbete i närområdet, på ett sätt som motsvarar rekryteringen till lärarytbildningen.

Webbapplikationen kan också visa vilka lärosäten som dominerar lärarförsörjningen i varje län. I de flesta län står ett fåtal lärosäten för den allra största delen av lärarförsörjningen.

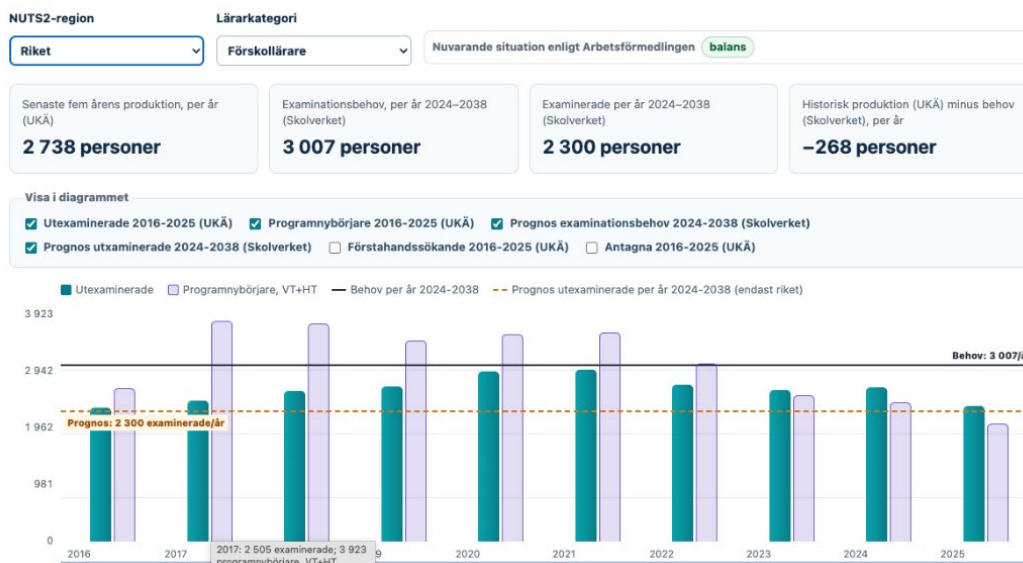

När det gäller arbetsmarknadens efterfrågan på lärare är exakta siffror av naturliga skäl svårare att ta fram, särskilt i fråga om det framtida behovet. Skolverkets prognoser för framtida efterfrågan på lärare är dock tillräckligt sofistikerade och transparenta för att kunna användas för att resonera om olika scenarion och rimliga utfallsrum. En tredje webbapplikation, publicerad på [utredningens webbplats](#), visualiserar Skolverkets senaste prognos, och kan också ställa den prognosen mot Arbetsförmedlingens Yrkesbarometer och UKÄ:s uppgifter om historisk produktion av lärarexamina.

Historisk lärarproduktion, prognostiserad examination och examinationsbehov

Här kombineras Skolverkets prognoser med UKÄ:s uppgifter om utexaminerade lärare, och Arbetsförmedlingens Yrkesbarometer (läget på arbetsmarknaden i juni 2026).

Förslag: Ansvarsfördelning för koordinering av utbud

En långsiktigt hållbar lärarutbildning förutsätter inte bara hög kvalitet inom enskilda utbildningar, utan också att det samlade utbildningsutbudet fungerar väl ur ett regionalt och nationellt perspektiv. En föreslagen målbild är därför ett regionalt balanserat och nationellt sammanhängande utbildningsutbud, där studenter i hela landet har realistiska möjligheter att, genom olika utbildningsvägar, utbilda sig till samtliga lärarexamina och ämnesområden.

Regionala kluster av lärosäten

För att stödja en sådan utveckling skulle regionala kluster av lärosäten kunna utgöra en grund för samordning och gemensamt ansvarstagande. Inom ramen för sådana kluster kan lärosäten samverka kring planering och koordinering av program, inriktningar och ämnen, samtidigt som varje lärosäte behåller ansvaret för sina egna beslut och prioriteringar. Syftet är inte att centralisera beslutsfattandet utan att skapa bättre förutsättningar för överblick, dialog och samordning kring frågor som har konsekvenser utanför det enskilda lärosätet.

En viktig del av ett sådant gemensamt ansvar är relationen till skolhuvudmän och andra aktörer kring framtida kompetensbehov. Regionala kluster skulle kunna fungera som en gemensam plattform för återkommande dialog om lärarbehov, rekryteringsmönster och förändringar inom skolväsendet. Genom att kombinera denna dialog med gemensamma underlag om utbildningskapacitet, historik och andra relevanta data kan förutsättningarna förbättras för mer välgrundade dimensioneringsbeslut. Respektive lärosäte fattar även fortsättningsvis sina egna beslut om dimensionering, men gör det med kunskap om och beaktande av både regionala behov och andra lärosätens planerade förändringar och kapacitet. Klustren skulle också kunna utgöra en naturlig ram för gemensamma prognoser och underlag till nationella myndigheter.

Utgångspunkten för regional samordning bör vara de geografiska områden där studentrekrytering, arbetsmarknad och kompetensförsörjningsbehov i stor utsträckning överlappar. Exakt hur en sådan klusterstruktur bör utformas behöver analyseras vidare. Olika frågor kan kräva olika geografiska indelningar och vissa lärosäten kan behöva delta i flera samverkansstrukturer samtidigt. Inom varje kluster kan ett lärosäte ges ett särskilt ansvar för samordning och för kontakter med andra kluster när frågor sträcker sig över regionala gränser.

För nationellt små eller särskilt sårbara ämnen och inriktningar kan det samtidigt finnas behov av kompletterande nationella samverkansformer. Ett möjligt arbetssätt är att peka ut grupper av lärosäten med särskilt goda förutsättningar att tillsammans ta ansvar för sådana utbildningar. Genom samordning av utbud, dialog om dimensionering och samarbete med de regionala klustren kan dessa lärosäten bidra till att säkerställa att utbildningar med stor betydelse för skolväsendet fortsatt erbjuds även när studentunderlagen är begränsade.

Ett utvecklat gemensamt ansvar för utbildningsutbudet förutsätter dock inte att lärosätenas autonomi förändras. Beslut om utbildningsutbud, dimensionering, ekonomi, kvalitetssystem, utbildningsstruktur och intern organisation fattas även fortsättningsvis av respektive lärosäte.

För att samordningen ska få genomslag behöver frågor om utbildningsutbud, dimensionering och samarbete vara förankrade på flera nivåer inom lärosätena. Förändringar av utbildningsutbudet är ytterst en fråga för respektive lärosäte, men i en situation där förändringar på ett lärosäte kan få konsekvenser för andra är det viktigt att lärosätesledningar och lärarutbildningarnas strategiska ledningar har en aktiv roll i överväganden och prioriteringar. Ett ökat gemensamt ansvarstagande förutsätter därför både lokal förankring och en vilja att föra dialog om konsekvenser bortom det egna lärosätet.

Regionalt och nationellt utbildningsutbud

Det samlade lärarutbildningsutbudet bör organiseras på ett sätt som gör det möjligt för studenter i hela landet att utbilda sig till lärare inom olika inriktningar och ämnesområden. En föreslagen målbild är därför ett regionalt balanserat och nationellt sammanhängande utbildningsutbud där studenter, genom olika utbildningsvägar, har realistiska möjligheter att nå samtliga lärarexamina och ämnesområden.

Inom ramen för en sådan målbild kan de regionala klustren som beskrivs ovan ges ett gemensamt ansvar för att säkerställa att det regionala utbildningsutbudet sammantaget erbjuder vägar till samtliga lärarexamina, inklusive speciallärarexamen. Detta innebär inte att varje lärosäte behöver erbjuda varje examen eller varje ämne, utan att regionens samlade utbud ska ge studenter rimliga möjligheter att utbilda sig inom olika delar av läraryrket. En sådan ordning förutsätter löpande avvägningar mellan olika utbildningsvägar, utbildningsformer och organisatoriska lösningar.

När det gäller ämnesutbudet behöver utgångspunkten vara att etablera var det finns förutsättningar att långsiktigt samla och upprätthålla relevant kompetens. Samtidigt behöver regionala behov, studenternas möjligheter att ta del av utbildningarna och lärarutbildningssystemets samlade kapacitet vägas samman. Målsättningen bör vara att skapa en rimlig balans mellan koncentration och tillgänglighet, där utbildningsmiljöerna är tillräckligt starka för att

bära kvalitet samtidigt som utbildningarna är tillgängliga för studenter i olika delar av landet. Eventuella förändringar i utbildningsutbudet behöver därför bedömas i relation till de övergripande kvalitetsprinciperna och till ambitionen att stärka systemkvaliteten som helhet.

I sådana bedömningar finns flera aspekter att väga samman. Till dessa hör kvaliteten i de utbildningar som kan erbjudas inom klustret, studenternas möjligheter att ta del av ett brett ämnesutbud samt de kostnader och trösklar som följer av att studera på annan ort eller kombinera utbildning mellan olika lärosäten. Även frågor om studenternas geografiska rörlighet, tillgänglighet och utbildningarnas attraktivitet behöver beaktas.

Samtidigt finns det områden där regional samordning inte är tillräcklig. För nationellt små eller särskilt sårbara ämnen och inriktningar kan det finnas behov av kompletterande nationell koordinering. Detta gäller särskilt utbildningar där studentunderlagen är begränsade men där behovet av utbildade lärare är betydande eller där utbildningen fyller en viktig funktion för skolväsendet. Exempel på områden som kan aktualisera en sådan nationell samordning är slöjd, teknik, moderna språk, musik och dans. Även vissa naturvetenskapliga ämnen, andra estetiska ämnen, idrott och hälsa samt särskilt profilerade gymnasieämnen kan behöva omfattas av motsvarande överväganden. Detsamma kan gälla utbildningar som yrkeslärarprogrammet, där ett nationellt perspektiv kan vara nödvändigt för att säkerställa långsiktig tillgänglighet och tillräcklig kapacitet.

En sådan kombination av regional samordning och nationell koordinering syftar ytterst till att skapa ett utbildningssystem där kvalitet, tillgänglighet och kompetensförsörjning kan utvecklas parallellt. Utgångspunkten är inte att varje lärosäte ska erbjuda allt, utan att det samlade systemet ska kunna erbjuda ett utbildningsutbud som är långsiktigt hållbart, kvalitativt starkt och tillgängligt för studenter i hela landet.

Samarbete som kvalitetsutveckling

Det underlag och de förslag som presenteras i denna rapport fokuserar främst på samordning av utbildningsutbud, dimensionering och ansvarsfördelning. Samtidigt finns betydande möjligheter till samarbete som mer direkt syftar till kvalitetsutveckling av lärarutbildningen.

Sådant samarbete kan exempelvis omfatta gemensamma utbildningsmiljöer, kompetensdelning inom små eller sårbara ämnen, ämnesdidaktiska nätverk, forskarskolor eller andra former av gemensam utvecklingsverksamhet. Även om dessa frågor inte behandlas närmare i föreliggande underlag utgör de viktiga möjligheter att stärka lärarutbildningens kvalitet och långsiktiga hållbarhet.

Många av dessa samarbetsformer utvecklas bäst inom de grupperingar av lärosäten som identifierar gemensamma behov och ömsesidiga mervärden. Utredningen ser därför ett värde i att de samverkansstrukturer som etableras för koordinering av utbildningsutbud även kan fungera som plattformar för kvalitetsutvecklande samarbete.

Studiegångar och utbildningsstruktur i ämneslärarprogrammet

Ett viktigt steg mot ökad systemkvalitet är att utveckla regionalt och nationellt samarbete kring ämnesutbudet inom ämneslärarutbildningarna. Genom att studenter i ökad utsträckning får möjlighet att genomföra delar av sina ämnesstudier vid ett annat lärosäte kan sektorn gemensamt stärka förutsättningarna för att upprätthålla ett brett utbud av undervisningsämnen och därigenom ta ett kollektivt ansvar för den nationella kompetensförsörjningen av ämneslärare. Den här typen av samarbete kring ämnesstudier förekommer redan, men kommer sannolikt att behöva bedrivas i större omfattning och i mer systematiska former.

Ett grundläggande hinder för ökad studentmobilitet och lärosätessamarbete kring utbudet är den stora variationen i ämneslärarprogrammets studiegångar. Lärosätena skiljer sig markant åt när det gäller hur utbildningarnas olika delar förläggs och sekvenseras över tid. Det finns därför skäl att eftersträva en harmonisering av studiegångarna vid landets ämneslärarutbildningar så att fler studenter kan genomföra delar av utbildningen vid ett annat lärosäte utan att behöva göra studieuppehåll vid hemlärosätet eller att studierna på annat sätt väsentligt påverkas.

Fönster för andraämnesstudier

Den strategiskt och praktiskt mest betydelsefulla frågan gäller andraämnesstudiernas placering i studiegången - det är framför allt inom denna del av utbildningen som studentmobilitet mellan lärosäten kan bidra till att upprätthålla ett brett ämnesutbud. Genom en ökad samordning av andraämnesstudiernas förläggning kan lärosätena väsentligt förbättra förutsättningarna för samarbete utan att studiegångarna behöver harmoniseras i sin helhet. Arbetsgruppen bedömer därför att regionala grupperingar av lärosäten bör utveckla studentmobilitetskompatibla studiegångar genom att samordna andraämnesstudiernas placering i studiegångarna.

På vissa håll har sådana harmoniseringsprocesser redan initierats, och det finns tydliga fördelar med att harmoniseringen genomförs direkt av de parter som avser att ingå i samarbetet. Samtidigt kommer det, åtminstone för vissa ämnen, att vara nödvändigt att organisera samarbetet utifrån ett nationellt kompetensförsörjningsperspektiv. Arbetsgruppens bedömning är att ett gemensamt ansvarstagande på nationell nivå skulle underlättas om det fanns strukturella förutsättningar för samverkan även utanför etablerade regionala eller andra funktionella lärosäteskonstellationer. Det finns därför skäl att, så långt det är möjligt, enas om ett begränsat antal gemensamma modeller för andraämnesstudiernas placering i studiegången.

Ur arbetsgruppens perspektiv är det inte avgörande vilka specifika modeller lärosätena väljer att enas om och organisera samarbetet kring. Det centrala är att det etableras gemensamma strukturer som skapar praktiska förutsättningar för samarbete och studentmobilitet. Samtidigt finns det ett värde i att konkretisera diskussionen genom att presentera ett antal modeller som kan fungera som utgångspunkt för det fortsatta arbetet. Nedan redovisas därför ett tentativt förslag till sådana modeller. Om lärosätena gemensamt identifierar andra modeller som bättre

svarar mot verksamheternas behov och förutsättningar finns det inga principiella skäl att föredra arbetsgruppens föreslagna modeller framför andra.

Principer för val av modeller för andraämnesfönster

Att enas om gemensamma studiegångar är en balansakt där flera faktorer behöver beaktas. Arbetsgruppen har för det första utgått ifrån att antalet modeller behöver vara begränsat för att samordningen ska få reell praktisk betydelse. En andra utgångspunkt har varit att identifiera modeller som skapar goda logistiska förutsättningar för samarbete. För det tredje bör modellerna vara tydligt åtskilda och representera principiellt olika pedagogiska och utbildningsorganisatoriska lösningar.

En viktig skiljelinje både ur logistiskt och pedagogiskt hänseende är om andraämnesstudierna struktureras i längre, sammanhängande perioder eller delas upp i separata block där andra utbildningsmoment vävs in emellan. I den enkät som utredningen genomfört till lärosäten framkommer att många lärosäten ser en pedagogisk poäng i att andraämnesstudierna sker i separata perioder med UVK, VFU och förstaämnesstudier in emellan. I enkäten framkommer också att flera lärosäten medvetet har lagt andraämnesstudierna i sammanhållna sekvenser. Av svaren att döma vilar de sammanhängande sekvenserna i första hand på en logistisk grund som anses underlätta samläsning av ämnen såväl internt på lärosäten som mellan lärosäten.

För det fjärde bör skapandet av en gemensam modellkonstellation innebära minsta möjliga omställningsbehov utifrån nuvarande utbildningsstrukturer. Att en övergång till gemensamma modeller innebär substantiella, strukturella förändringar för enskilda lärosäten är sannolikt oundvikligt, men på sektorsnivå bör det samlade omställningsbehovet så långt som möjligt begränsas.

Förslag på modeller för andraämnesfönster

Modell	HT	VT	HT	VT	HT	VT
Sammanhållen 3 HT	30 hp	30 hp	30 hp			
Sammanhållen 3 VT		30 hp	30 hp	30 hp		
Utspridd 3 VT		30 hp	30 hp		30 hp	
Extra utspridd 3 HT	30 hp	30 hp			30 hp	

Två av förslagen kan beskrivas som sammanhållna treterminsmodeller, där 90 hp i andraämnet genomförs under tre på varandra följande hela terminer. Den ena modellen (sammanhållen 3 HT) innebär att andraämnesstudierna inleds under en hösttermin och den andra (sammanhållen 3 VT) att studierna inleds under en vårtermin. Dessa sammanhållna modeller bedöms ha samarbetslogistiska fördelar jämfört med modeller där andra utbildningsmoment förläggs mellan terminerna med studier i andraämnet. De båda modellerna representerar samma principiella syn på hur andraämnesstudierna bör organiseras och skulle ur detta perspektiv kunna betraktas som en och samma modell. Ur ett samarbetslogistiskt och

omställningsbehovsreducerande perspektiv finns det emellertid starka skäl att möjliggöra studiestart under såväl höst- som vårtermin. Med en sådan här inbyggd flexibilitet kan behovet av mer genomgripande förändringar av lärosätenas befintliga utbildningsstrukturer minska.

Det kan även finnas behov av modeller där andraämnesstudierna fördelas över en längre tidsperiod och varvas med övriga utbildningsmoment. Ur ett samverkansperspektiv är det samtidigt av central betydelse att andraämnesstudierna inte fragmenteras i en utsträckning som försvårar de praktiska förutsättningarna för samarbete och studentmobilitet. Även en sådan modell bör därför utformas som tre hela terminer, men med ett uppehåll efter de två första. I tabellen representeras detta förslag av modellen Utspridd 3 VT med en termins uppehåll mellan de två andraämnesperioderna. Huruvida detta uppehåll bör omfatta en, två eller flera terminer behöver övervägas närmare, liksom om det även i detta fall bör finnas möjlighet till start på höstterminer respektive vårterminer.

I det rådande utbildningslandskapet förekommer studiegångar där andraämnesstudierna fördelas över fyra terminer, ofta i form av två hela terminer i kombination med två halv-terminer. Även sådana modeller vilar på pedagogiska överväganden som behöver beaktas, men eftersom dessa överväganden i betydande utsträckning bedöms kunna tillgodoses även genom en helterminsmodell med ett mellanliggande uppehåll, gör arbetsgruppen bedömningen att en särskild fyraterminsmodell inte bör föreslås.

Det bör i detta sammanhang noteras att modellerna ovan avser dispositionen av de 90 hp som i normalfallet föreskrivs för studier i andraämnet. Från och med höstterminen 2028 tillförs ämneslärarutbildningen ytterligare 15 hp ämnesdidaktik jämfört med dagens utbildning. Av svaren på en enkät som utredningen genomfört framgår att lärosätena planerar att disponera dessa poäng på olika sätt. Vissa lärosäten avser fördela poängen jämnt mellan första- och andraämnet, medan andra lägger alla femton poängen i antingen första- eller andraämnet. Sådana skillnader behöver inte i sig utgöra hinder för samarbete, men förutsätter att de samarbetande lärosätena kommer överens om hur eventuella avvikelser i de ämnesdidaktiska inslagens omfattning och förläggning ska hanteras.

Förutsättningar för fungerande samarbete

En gemensam struktur för andraämnesstudiernas placering skapar grundläggande förutsättningar för studentmobilitet, men är inte i sig tillräcklig för att samarbetet ska fungera i praktiken. Oavsett vilka studiegångsmodeller lärosätena enas om behöver ett antal ytterligare frågor hanteras gemensamt.

En första fråga gäller om och i så fall vilka förkunskapskrav ska tillämpas för tillträde till andraämnesstudier. De modeller som föreslås ovan strukturerar den terminsvisa sekvenseringen av andraämnesstudierna utan att reglera den tidsmässiga placeringen i utbildningen som helhet. Detta innebär att studenter som befinner sig i olika skeden av ämneslärarutbildningen, och som därmed har olika omfattande erfarenhet av UVK, VFU och studier i förstaämnet, kan komma att mötas inom samma kurs. Eftersom samläsning mellan studenter som läser ett ämne som första- respektive andraämne redan förekommer vid många

lärosäten, kan undervisningsgrupperna dessutom komma att omfatta såväl det egna lärosätets studenter med olika ingångsämnen som inresande andraämnesstudenter från andra lärosäten.

För att studenter ska kunna röra sig mellan lärosäten utan att progressionen i utbildningen försvåras behöver berörda lärosäten säkerställa att förkunskapskraven är förenliga, eller utveckla gemensamma principer för hur förkunskapsskillnader ska hanteras. Ett mer radikalt alternativ hade varit att specificera andraämnesstudiernas tidsmässiga placering i utbildningen – till exempel om de ska ligga tidigt, sent eller i mitten – men en sådan samordning skulle innebära ett väsentligt större omställningsbehov för lärosätena. Arbetsgruppen har därför valt att inte lägga något sådant förslag. En andra fråga gäller det ämnesdidaktiska innehållet. I dagsläget förekommer det att inresande ämneslärarstudenter bedriver ämnesstudier inom ramen för fristående kurser som inte innehåller ämnesdidaktiska moment. Lärosätena behöver därför ta ställning till vilka krav som ska ställas på de kurser som omfattas av samarbetet och, mer specifikt, om dessa ska säkerställa en viss omfattning av ämnesdidaktiskt innehåll. En tredje fråga gäller det självständiga arbetets placering. Även här behöver lärosätena ta ställning till vilka gemensamma eller förenliga principer som ska gälla, inte minst i fråga om huruvida det självständiga arbetet kan eller ska genomföras inom ramen för studierna i andraämnet. En fjärde aspekt handlar om utbildningarnas distributionsform. Distansundervisning, lärcentrum och andra former för distribuerad utbildning kan skapa möjligheter för studenter att ta del av ett annat lärosätes ämnesutbud utan att behöva vistas där under hela studietiden.

Förutsättningarna för olika distributionsformer varierar samtidigt mellan olika delar av landet. I regioner där avstånden mellan lärosäten är begränsade och kommunikationerna goda kan fysisk studentmobilitet vara ett realistiskt alternativ. I andra delar av landet kan långa avstånd göra det svårt för studenter att regelbundet förflytta sig mellan hemlärosätet och det lärosäte som ansvarar för undervisningen i andraämnet. Där kan distansundervisning, lärcentrum eller andra flexibla distributionsformer få större betydelse för att ett samordnat ämnesutbud ska vara praktiskt tillgängligt för studenterna. Valet av distributionsform behöver därför ses som en integrerad del av lärosätenas gemensamma planering av andraämnesutbudet.

Förslag: Samordnade studiegångar som grund för studentmobilitet

Utredningen bedömer att ett ökat samarbete kring ämnesutbud inom ämneslärarutbildningen förutsätter mer kompatibla studiegångar än idag. För att skapa bättre förutsättningar för studentmobilitet mellan lärosäten föreslås därför att sektorn enas om ett begränsat antal gemensamma modeller för andraämnesstudiernas placering i studiegången. Syftet är inte att harmonisera ämneslärarutbildningarnas studiegångar i sin helhet, utan att skapa tillräcklig strukturell kompatibilitet för att möjliggöra studentmobilitet och samarbete kring ämnesutbud.

Utredningen föreslår vidare att lärosäten organiserar sig i regionala grupperingar med ansvar för att samordna placeringen av andraämnesstudier och utveckla överenskommelser om studentmobilitet mellan lärosäten inom gruppen. Genom en sådan samordning kan lärosäten skapa gemensamma förutsättningar för att studenter ska kunna genomföra andraämnesstudier vid ett annat lärosäte utan att studiegången i övrigt påverkas i väsentlig utsträckning.

Utgångspunkten bör vara att regionala grupperingar ges stor frihet att organisera samarbetet utifrån egna förutsättningar, samtidigt som samordningen sker inom ramen för ett begränsat antal gemensamma modeller för andraämnesstudiernas placering. På så sätt kan förutsättningarna förbättras både för regionalt samarbete och för nationella lösningar inom ämnen där studentunderlagen är små eller där behovet av samordning är särskilt stort. De strukturer som utvecklas för studentmobilitet och samarbete kring ämnesutbud kan samtidigt skapa förutsättningar för andra former av samverkan mellan lärosäten, exempelvis kompetensdelning inom små eller sårbara ämnen, gemensamma utbildningsmiljöer, ämnesdidaktiska nätverk eller andra kvalitetsstärkande samarbeten.

Former för samarbete

Förslagen som diskuteras i detta underlag bygger på en utgångspunkt om ökat samarbete och samordning mellan lärosäten. De olika typer av samarbete och samordning som beskrivs i underlaget förutsätter ett ökat antal formella relationer mellan lärosäten, som behöver regleras i överenskommelser. Det är utredningens avsikt att ta fram underlag med förslag på överenskommelser mellan lärosäten för olika typer av samarbete. Underlagen kan självklart anpassas efter olika lokala förutsättningar, men syftet är att likvärdiga villkor ska finnas för olika samarbeten i hela landet. Samma kluster eller lärosäten kan använda olika samarbetsformer för olika syften. Underlag för följande syften/samarbetsformer planeras:

- *Regionutbud.* Gemensam överenskommelse med specifikation av roller i gemensamt erbjudande till studenter. Inga ekonomiska flöden, förutom möjligen viss gemensam administration i val och antagning, var och en svarar för ekonomin när studenten är hos dem. Kvalitetsansvar ligger också på genomförande part, och kopplas in i formell standard-validering.
- *Kompetensdelning.* Ett lärosäte lånar ut personal till annat lärosäte. På ena sidan solidariskt hos större lärosäten att kunna upprätthålla mer av utbildningar i hela Sverige, för andra lärosäten ett sätt att täcka upp. Viss långsiktighet (flera år), överenskommelse inte om personer utan om kompetenser. Direkt ersättning (fullkostnadsmodell).
- *Ansvarsförskjutning.* Ett lärosäte har övergripande ansvar för programmet och ett annat lärosäte har framför allt genomförandeansvar kring en viss del med egen personal. Studenterna är antagna vid det ansvariga lärosätet.
- *Gemensamma program.* Mer integrerat samarbete med ekonomiska förutsättningar och antagning kring ett gemensamt program.
- *Kvalitetsstärkande samarbete.* Samarbete kring framför allt kompetensstärkande insatser som adresserar någon av dimensionerna i kvalitetsprinciperna. Kan handla om forskarskola, ämnesdidaktiska nätverk, att studenter i program vid olika lärosäten möts och/eller att samarbetet med skolhuvudmän samordnas.

Kompletterande förutsättningar genom beslut från regering och riksdag

Huvuddelen av de förslag som diskuteras ovan kan genomföras inom ramen för lärosätenas eget ansvar, men ett visst kompletterande stöd från regering/riksdag skulle underlätta förutsättningarna. Det gäller särskilt finansiering av studentmobilitet mellan lärosäten, stöd till administration och koordinering av samarbete samt långsiktiga lösningar för nationellt små eller särskilt sårbara ämnen som inte är ekonomiskt bärkraftiga inom dagens resurstilldelningssystem. Därutöver kan långsiktiga investeringar behövas för att stärka kvalitetsförutsättningarna i lärarutbildningen, exempelvis genom forskarskolor, kompetensutveckling och andra insatser som bidrar till att upprätthålla starka utbildnings- och kunskapsmiljöer under en period av omfattande omställning. Vissa av de arbetssätt som diskuteras kan också kräva förändringar i regelverk och andra nationella förutsättningar för att fullt ut kunna realiseras. Dessa förslag kommer att utvecklas i utredningens rapport.

Almedalen 2027

Dokument

--

Förslag

Förbundsårsamlingen beslutar att delta under Almedalsveckan 2027 och uppdrar åt styrelsen att effektuera i enlighet med diskussionen.

Bakgrund

Efter pandemiuppehållet har SUHF deltagit i Almedalsveckorna 2022 – 2026, efter diskussioner i förbundsårsamlingen. Styrelsen har i samband med utvärderingen av årets medverkan beslutat att föreslå förbundsårsamlingen att SUHF ska vara på plats under Almedalsveckan 2027.

Almedalsveckan 2027 inleds måndagen den 28 juni och avslutas fredagen den 2 juli.

Förbundsårsamlingen diskuterar formerna för SUHF:s deltagande under Almedalsveckan 2027. Förslaget är att anordna ett antal seminarier – och en rektorsmiddag – för att samla högskolesektorn och dess intressenter.

Inriktning för Expertgruppen för analys fortsatta arbete 2026–2029

Expertgruppens uppdrag

Förbundsårsamlingen beslutade den 20 oktober 2021 att inrätta Expertgruppen för analys för att stärka förbundets kapacitet för kvalificerade analyser och pålitliga kunskapsunderlag. I det uppdrag förbundsårsamlingen förnyade den 22 oktober 2025 för perioden 2026–2029 ingår bland annat att ta fram analyser utifrån behov identifierade inom högskolesektorn, synliggöra de villkor lärosätena verkar under, följa upp politiska reformer som påverkar lärosätena, förse förbundet med underlag för att argumentera för de frågor förbundet beslutat driva, samt förvalta befintligt underlag och se till att diskussionerna både fortsätter och fördjupas. De fyra områden som styrelsen prioriterat är valda för att direkt svara mot detta uppdrag.

Beslut

Styrelsen beslutade den 25 september 2026 (§ 4)

- att prioritera fyra områden för Expertgruppen för analys fortsatta arbete: framtidsscenarier som underlag inför kommande forsknings- och innovationsproposition, ett samlat narrativ om lärosätenas roll i och för samhället, forskarutbildningen, samt som nästa steg i samarbetsspåret en kartläggning av samarbete inom ingenjörsutbildningarna,
- att uppdraga till presidiet att besluta om preciserade utredningsuppdrag för respektive projekt i enlighet med denna inriktning.

Bakgrund

Vid styrelsens internat i London den 17 juni 2026 efterfrågades ett nytt analysprojekt om forskarutbildningen, underlag inför den kommande forsknings- och innovationspropositionen samt en analys av konsekvenserna för lärosätena av det geopolitiska läget utifrån olika framtidsscenarier. Expertgruppen för analys bearbetade dessa medskick vid sitt möte den 19 augusti och gav inspel till styrelsen den 26 augusti, byggt på erfarenheterna från de fjorton rapporter som hittills tagits fram inom de fyra ursprungliga projektområdena.

Styrelsens diskussion den 26 augusti bekräftade forskarutbildningen som prioriterat område, men lyfte också behovet av att inte tappa bort förbundets påverkansarbete till förmån för interna processer, samt en spänning kring hur och om analysgruppen själv ska driva frågan om samarbete kring ingenjörsutbildningarna. Inriktningen bygger på kansliets och presidiets sammanvägning av dessa medskick.

Genomgående gäller att nya projekt i första hand ska förstärka och ge utväxling av det material som redan finns, snarare än att inleda helt nya spår. Rapporterna hittills pekar sammantaget mot en sektor som behöver mer frihet, mer tillit, realistiska systemreformer och eget ansvarstagande. Det är en linje som de fyra prioriterade områdena bygger vidare på.

1. Framtidsscenarier – underlag inför en bredare högskoleproposition

Motivering

Omvärlden förändras snabbt: geopolitiska skiften, klimatkriser, demografiska förändringar och AI:s utveckling sätter sektorn under allt hårdare tryck, samtidigt som EUA:s befintliga scenarier ("What If?") börjat bli inaktuella. Lärosätena behöver egna, faktabaserade framtidsscenarier för att navigera och proaktivt påverka politiken, inte enbart reagera på andras analyser. Detta arbete bör utgöra grunden för förbundets inspel inför den kommande forsknings- och innovationspropositionen – som vi menar bör breddas till en samlad högskoleproposition som omfattar hela lärosätenas uppdrag: forskning, högre utbildning och innovation, inte enbart forskning.

Frågeställningar

- Vilka kritiska osäkerheter (geopolitik, AI, demografi, klimat) påverkar lärosätenas förutsättningar mest avgörande de kommande tio åren?
- Hur bör argumentationen för en samlad högskoleproposition – omfattande forskning, högre utbildning och innovation – utformas och underbyggas?
- Vilka konsekvenser får olika scenarier för dimensionering, infrastruktur och kompetensförsörjning vid lärosätena?

Avgränsning

Fokus ligger på scenarioarbete som underlag för propositionsinspel. Projektet är exempelvis inte en fristående AI-utredning. Frågor om AI:s konsekvenser för högre utbildning och forskning vid de svenska lärosätena bevakas löpande av flera andra grupper och vägs in som en av flera drivkrafter i scenarierna.

2. Narrativet – lärosätenas roll i och för samhället

Motivering

Behovet av ett väl grundat narrativ om lärosätenas samhällsroll och ansvar har lyfts både vid rektorsinternatet 2026 och i expertgruppens tidigare inspel till styrelsen. I ett läge med ökad politisk styrning, minskat förtroende och ett tilltagande fokus på anställningsbarhet behöver sektorn själv formulera och kommunicera sitt bredare samhällsvärde. Arbetet kan med fördel bygga vidare på det som redan tagits fram inom kodex- och kollegialitetsrapporterna.

Frågeställningar

- Vad är högre utbildningens och forskningens unika värde för individ och samhälle?
- Hur kan sektorn formulera och kommunicera detta samlat, både nationellt och internationellt?
- Hur relaterar narrativet till det pågående kodexarbetet och till rapporten om det kollegiala livet?

Avgränsning

Projektet är i första hand en sammanhållande, kommunikativ produkt. En plattform för gemensamt agerande snarare än en ny forskningsrapport. Det bör i hög grad byggas på redan framtaget material.

3. Forskarutbildningen

Motivering

Forskarutbildningen efterfrågades redan vid Londonmötet som ett eget analysprojekt och har sedan dess fått brett stöd i diskussionen. Den är en gemensam angelägenhet för lärosätena och berör flera av de teman expertgruppen redan belyst: ökat beroende av extern finansiering, forskarutbildningens längd och sektorns långsiktiga kompetensförsörjning. Frågan har också en pågående dialog inom IVA som SUHF bör relatera till.

Frågeställningar

- Hur ser sektorns behov av forskarutbildad kompetens ut på sikt, och vilken roll spelar forskarskolor och andra samarbetsformer?
- Bör forskarutbildningens längd omprövas – exempelvis en övergång från fyra till tre år – och vilka konsekvenser skulle det få för kvalitet, finansiering och konkurrenskraft?
- Hur förhåller sig svenska och internationella sökande till utbildningen, och vad betyder det för dimensionering och rekrytering?
- Hur påverkas forskarutbildningen av det ökade beroendet av extern finansiering som tidigare rapporter identifierat?

Avgränsning

Projektet avgränsas till systemfrågor om forskarutbildningens organisering, längd, finansiering och kompetensförsörjning. Ämnesspecifika dimensioneringsfrågor fördjupas inte i detta projekt (t.ex. kan vissa överväganden kring ingenjörsområdet avgränsas till projekt 4, se nedan). Arbetet ska utgå från och bygga vidare på det som har lyfts kring forskarutbildningen i SUHF:s analysrapporter 2024–2026. Arbetet bör ske i dialog med UKÄ och forskningsfinansiärerna samt ta tillvara det som redan diskuterats inom IVA.

4. Ingenjörsutbildningarna – nästa steg i samarbetsspåret

Motivering

Flera styrelseledamöter har efterfrågat en analys av samarbetsmöjligheter inom ingenjörsutbildningarna, som ett naturligt nästa steg efter arbetet med lärarutbildningsområdet och professionsutbildningar för hälso- och sjukvård. Det har också lyfts att lärosätena inom detta område i hög grad är konkurrenter om en mättad rekryteringsbas samtidigt som politiken driver på för att öka ingenjörsutbildningsvolymen och stärka styrningen mot arbetsmarknadens behov. Eftersom industrin är en central avnämare skiljer sig också förutsättningarna från de tidigare samarbetsutredningarna. Ett projekt inom området bör därför dra full nytta av metodik och lärdomar från de tidigare utredningarna samtidigt som det får en rimlig avgränsning.

Frågeställningar

- Hur ser det svenska ingenjörsutbildningslandskapet ut?
- Var finns redan olika slags samarbeten mellan svenska lärosäten, och kan de fungera som piloter?
- Hur svarar utbildningarna mot behovet på framtidens arbetsmarknad: Vad krävs av studenterna för att klara jobbet efter utbildningen, mer av generiska kompetenser eller viss ämnesfördjupning?
- Vilka särskilda behov och förutsättningar finns det för forskarutbildning som anknyter till området?

Avgränsning

Projektet preciseras först efter att lärarutbildningsutredningen delredovisats (senast 31 december 2026) och utformas som en riktad kartläggning. Det görs som ett avgränsat steg, liknande det som gjordes kring professionsutbildningar för hälso- och sjukvård, snarare än ett långsiktigt spår för expertgruppen.

Fortsatt process

Genom beslutet har presidiet fått i uppdrag att i dialog med expertgruppen besluta om preciserade utredningsuppdrag för projekt 1–3 under hösten 2026, med sikte på att projekten kan redovisas till förbunds församlingen under 2027. Projekt 4 initieras när den pågående lärarutbildningsutredningen delredovisats.

Genomgående ska både interna pilotarbeten och externt påverkansarbete bygga på redan framtaget material och fortsätta parallellt. Det får inte stanna av till förmån för nya utredningsuppdrag. Det gäller inte minst lärosätenas inspel i samhällsdebatten och de politiska processerna kring akademisk frihet, lärosätenas organisationsformer, samt styrning och finansiering av högre utbildning och forskning.

NORDIC UNIVERSITY DAYS

28–29 September

2026

Nordic University Days 28-29 September 2026, Brussels

Venue: Fondation Universitaire, Rue d'Egmont 11, 1000 Brussels

Monday 28 September 2026

Time	Programme	Speakers and notes
12:00 12:50	Welcome lunch	Lunch and informal networking
12:50 13:00	Group photo and ice-breaking session	
13:00 13:05	Opening remarks	Opening remarks by Rasmus Antoft, Rector, Roskilde University, on behalf of Universities Denmark
13:05 14:30	FP10 and the European Competitiveness Fund: Building Synergies for Impact <i>Moderated by Anna Valtonen, Rector, Konstfack University of Arts, Crafts and Design</i>	Format: • Keynote presentation (15 min) by Agnieszka Skonieczna, Head of Unit, Public Investment (GROW.C.2), Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (DG GROW), European Commission • Keynote presentation (15 min) by Alexandr Hobza, Directorate-General for Research and Innovation (DG RTD), European Commission • Panel discussion and Q&A session (30 min) • Reflection time (10 min) Panellists: • Agnieszka Skonieczna, Head of Unit, Public Investment (GROW.C.2), Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs (DG GROW), European Commission • Alexandr Hobza, Directorate-General for Research and Innovation (DG RTD), European Commission • Jimmy Bruun Felthaus, Minister Counsellor for Research and Innovation, Permanent Representation of Denmark to the EU • David Dreyer Lassen, Rector, University of Copenhagen • Tor Grande, Rector, Norwegian University of Science and Technology

Focus:

- Creating synergies between FP10 and the European Competitiveness Fund
- Aligning EU instruments for maximum effect and strategic collaboration for long-term impact
- Harnessing emerging technologies (AI, quantum, advanced materials) to drive innovation and competitiveness
- Universities' role in the forthcoming Observatory of Emerging Technologies

14:30	Break	
15:00		
15:00	The ERA Act in Practice: Implications and Opportunities for Universities	Format:
16:15		• Keynote presentation (20 min) by Manuel Aleixo, Cabinet Expert, Cabinet of Commissioner Ekaterina Zaharieva (Startups, Research and Innovation), European Commission • Panel discussion and Q&A session (40 min) • Reflection time (15 min)
	<i>Moderated by Ragnhild Hennum, Rector, University of Oslo</i>	Panellists:
		• Manuel Aleixo, Cabinet Expert, Cabinet of Commissioner Ekaterina Zaharieva (Startups, Research and Innovation), European Commission • Brigita Serafinavičiūtė, Scientific Attaché, Permanent Representative of Lithuania to the EU • Tapio Määttä, Rector, University of Eastern Finland • Ragnhildur Helgadóttir, Rector, Reykjavik University
		Focus:
		• This session will explore how the ERA Act will impact governance, funding, and collaboration, and what practical steps universities can take to prepare.

16:15	Break	
16:30		
16:30	The Future of Erasmus+ and the Strategic Use of European University Alliances	Format:
17:30		• Keynote presentation (20 min) by Pia Ahrenkilde Hansen, Director-General, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC), European Commission • Panel discussion and Q&A session (25 min) • Reflection time (15 min)
	<i>Moderated by Silja Bára Ómarsdóttir, Rector, University of Iceland</i>	Panellists:
		• Pia Ahrenkilde Hansen, Director-General, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC), European Commission • Naveed Syed, Secretary General, Enhance, European University Alliance • Jari Ojala, Rector, University of Jyväskylä • Malin Broberg, Rector, University of Gothenburg

Focus:

- The future of the Erasmus+ programme and its evolving priorities
- Strategic use of European University Alliances to strengthen collaboration and mobility
- Leveraging alliances for innovation, resilience, and global competitiveness

17:30	Open for press session	
18:00		
19:00	Evening reception with dinner: Europe and the Nordic Region in a Changing Geopolitical Landscape	Venue: EFTA House, Avenue des Arts 19H, 1000 Brussels
20:30		Presentation by Ambassador Søren Jacobsen, Deputy Permanent Representative of Denmark to the European Union The Ambassador will share his perspectives on the historical, societal and geopolitical developments currently shaping Europe, the European Union and the Nordic region, including the role of universities in responding to this changing landscape. Hosted by Universities Denmark Master of Ceremonies: Rasmus Antoft, Rector, Roskilde University Standing dinner served. Keynote followed by networking

Tuesday 29 September 2026

Time	Programme	Speakers
07:00	Accreditation in the European Parliament	Important: Please bring your passport for accreditation.
08:00	Breakfast with Members of the European Parliament	Informal dialogue on FP10 priorities and university roles. Hosted by MEP Niels Fuglsang (S&D)
09:00		Discussion points: • Erasmus+ • Competitiveness • Academic freedom • International collaboration
09:00	Walk to Fondation Universitaire, Rue d'Egmont 11, 1000 Brussels	
10:00	Union of Skills and Talent for Europe's Future	Format:
11:15	<i>Moderated by Sari Lindblom, Rector, University of Helsinki</i>	• Opening reflections (10 min) by Georgi Dimitrov, Member of Cabinet of Executive Vice-President Roxana Mînzatu (Social Rights and Skills, Quality Jobs and Preparedness), European Commission • Panel discussion and Q&A session (45 min) • Reflection time (20 min)

Panelists:

- **Diana Jablonska**, Director, Erasmus+, Education and Skills (EAC.B), Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (DG EAC), European Commission
- **Julie Fionda**, Deputy Head of Unit, Union of Skills (EMPL.B.2), Directorate-General for Employment, Social Affairs & Inclusion (DG EMPL), European Commission
- **Christen Krogh**, Rector, Oslo Metropolitan University
- **Martin Nilsson Jacobi**, Rector, Chalmers University of Technology

Focus:

- What the European Commission means by “skills” in the context of the Union of Skills
- The role of universities in EU skills policy
- How universities can respond to evolving labour-market and societal needs while supporting Europe’s long-term competitiveness

11:15	Break	
11:45		
11:45	Bridging Excellence and Innovation in FP10: Perspectives from the European Research Council and European Innovation Council <i>Moderated by Rasmus Antoft, Rector, Roskilde University</i>	Format:
13:00		• Keynote presentation (20 min) by Conny Aerts, Member of the Scientific Council, European Research Council (ERC) • Keynote presentation (20 min) by Michiel Scheffer, President of the European Innovation Council Board (EIC Board) • Q&A session (25 min) Focus: • A joint session with ERC and EIC representatives on how excellence and innovation will be balanced in FP10.
13:00	Concluding remarks by Rasmus Antoft , Rector, Roskilde University, on behalf of Universities Denmark, followed by a closing lunch .	
14:00		